

Neden GÜÇLENDİRİLMİŞ PARLAMENTER SİSTEM?

Yayına Hazırlayan
METİN AĞIRMAN

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

Neden

GÜÇLENDİRİLMİŞ PARLAMENTER SİSTEM?

**NEDEN GÜÇLENDİRİLMİŞ
PARLAMENTER SİSTEM?**

Düzenlenme Tarihi: 18 Haziran 2022

Yer: Bülent Ecevit Kültür Merkezi

Hazırlayan: Metin AĞIRMAN

Kapak Tasarımı: Serkan Şimşek

Sayfa Tasarımı: Davut Özalp

Baskı Tarihi: Eylül 2022

BASKI VE CİLT

Sadık Daşdöğen – Berdan Matbaacılık

Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok

No: 215-216, Topkapı / İstanbul

Tel: (0212) 613 12 11

Matbaa Sertifika No: 45750

İLETİŞİM

Yukarı Mah. Üsküdar cad. Özel İdare Pasajı

No:11 Kat:3 D:302

KARTAL/ İSTANBUL

Mail: info@kentkulturuvedemokrasidernegi.com

Web: www.kentkulturuvedemokrasidernegi.com

TEL: 0 (216) 387-2505

GSM: 0 (532) 212 47 13

- ÖNSÖZ, 5
METİN AĞIRMAN, 9
GÖKHAN YÜKSEL, 13
BİRİNCİ OTURUM, 16
İKİNCİ OTURUM, 60
TEBRİK MESAJLARI, 104
PANELDEN FOTOĞRAFLAR, 109

GÜÇLÜ TÜRKİYE İÇİN; GÜÇLÜ DEMOKRASİ

GÜÇLENDİRİLMİŞ PARLAMENTER SİSTEM

CHP GENEL BAŞKAN YARDIMCISI
AV. MUHARREM ERKEK

DEVA PARTİSİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI
AV. MUSTAFA YENEROĞLU

DEMOKRATİK PARTİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI
BÜLENT ŞAHİNALP

GELİCEK PARTİSİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI
AV. AYHAN SEFER ÜSTÜN

İYİ HİTİT GENEL BAŞKAN YARDIMCISI
PROF. DR. BAHADIR ERDEM

SAADET PARTİSİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI
AV. BÜLENT KAYA

MODERATÖRLER

İYİ HİTİT
ECE GÜNER TOPRAK

DEMOKRATİK PARTİ GENEL BAŞKAN YARDIMCISI
DR. SEDEF KABAŞ

Gün : 18 Haziran 2022 Cumartesi Saat: 13.30 - 17.30
Yer : Bülent Ecevit Kültür Merkezi

Kardorboyyu Mahalle Ankara Caddesi No:142
Kartal /İstanbul

Kent Kültürü ve Demokrasi Derneği@kddniz@istanbul@dd
CHP, İYİ PARTİ, SAADET PARTİSİ, DEVA PARTİSİ, GELİCEK PARTİSİ ve DEMOKRATİK PARTİ
Genel Başkan Yardımcılarının katılımıyla olarak gerçekleştirilen
"Neden Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem?" konulu panelimizle
katılmadan onur duyuyoruz.

METİN AĞIRMAN
KENT KÜLTÜRÜ VE DEMOKRASİ DERNEĞİ BAŞKANI

18 Haziran 2022 - Cumartesi

Saat: 13.30 - 17.30

2 Oturum | 6 Konuşmacı | 2 Moderatör

Kartal Bülent Ecevit Kültür Merkezi

Kent Kültürü ve Demokrasi Derneği olarak yapmış olduğumuz “Neden Güçlendirdilmiş Parlamenter sistem?” konulu panelde, ülkemizde hükümet sistemi değişikliğinin son zamanlarda en çok tartışılan konulardan biri olduğunu kabul ederek, 2017 referandumuyla yapılan anayasa değişikliği ile başkanlık sistemi halen tartışılmaya devam ediliyor.

Bundan yaklaşık dört yıl önce, Türkiye’de 16 Nisan 2017 referandumunda kabul edilen ve 9 Temmuz 2018’den itibaren de uygulamaya başlanan başkanlık sisteminin ülkemize hangi yönden faydalı olduğuna bakınca, uygulanış biçimine de “Türk Başkanlık Sistemi” denilen bu sistemin demokrasimizin gelişmesi yönünden ülkede olumlu bir durum yaratmadığı görülmektedir.

Halkın bu sistemi anlamadan, içine sindirmeden %51 ile onaylaması sonucunda, toplumsal mutabakatın sağlanamadığı açıkça görülmektedir. +2 sayısal çoğunlukla kabul edilen bu değişikliğin gerçek ve çoğulcu demokrasiye engel olduğu aşıkardır. Bugün, bu sistemin ülkemizde uygulanabilir olmadığı hakkında halen tartışmalar devam etmektedir. Çoğulcu demokrasiyi açıkça ortadan kaldıran bu sistemin uygulanması sonucunda, tek adam rejimi denilen bir durum ortaya çıktığını kamuoyu ilan etmektedir.

Ülkemizde iktidar ve muhalefet partileri arasında tartışma sürerken Millet İttifakı’nı oluşturan altı siyasi parti bir araya gelerek bu ülke için en doğru yönetim biçiminin, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem olduğunu ifade etmesi

üzerine biz de enine boyuna, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem’le ülkemizde nelerin değişeceğini, halkımızın yaşamına nasıl katkıda bulunacağıyla ilgili “Neden Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem?” konulu paneli yapmaya karar verdik.

Bu panelin gerçekleşmesinde, bize katkıda bulunan altı siyasi partinin genel başkanlarına ve onları temsilen burada bulunan genel başkan yardımcılara, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı Muharrem Erkek’e, DEVA Partisi Genel Başkan Yardımcısı Av. Mustafa YENEROĞLU’na, Demokrat Parti Genel Başkan Yardımcısı Bülent ŞAHİNALP’e, rahatsızlığından dolayı gelemeyen Gelecek Partisi Genel Başkan Yardımcısı Ayhan Sefer ÜSTÜN’e ve yine Gelecek Partisi adına katılan Genel Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Serap YAZICI’ya, İYİ Parti Genel Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Bahadır ERDEM’e, Saadet Partisi Genel Başkan Yardımcısı Av. Bülent KAYA’ya ve moderatörlerimizden Hukukçu Ece GÜNER TOPRAK ile Gazeteci, Siyaset, İletişim Bilimci Dr. Sedef KABAŞ’a, katılımında bulunan sivil toplum kuruluşlarına ve demokratik kitle örgütü temsilcilerine, desteklerini esirgemeyen dernek üyelerine, demokrasi sevdalı herkese, derneğimiz adına şükranlarımı sunuyorum.

Metin AĞIRMAN

Mimar, Harita ve Kadastro Mühendisi,
Kent Kültürü ve Demokrasi Derneği Başkanı

METİN AĞIRMAN

Kent Kültürü ve Demokrasi Derneği Başkanı

Değerli konuklar, bugün burada tarihe not düşecek güzel bir toplantı yapacağız. Toplantımızın ülkemize ve milletimize hayırlı olması dileğiyle söze başlamak istiyorum.

Bu toplantımıza katılarak, bize katkıda bulunan Millet İttifakı'nın altı siyasi partinin genel başkanlarına ve onları temsilen burada bulunan genel başkan yardımcılarına,

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı Muharrem Erkek'e, DEVA Partisi Genel Başkanı Mustafa Yeneroğlu'na, Demokrat Partisi Genel Başkan Yardımcısı Sayın Bülent Şahinalp, Gelecek Partisi Genel Başkan Yardımcısı rahatsızlığından dolayı gelemeyen Sayın Ayhan Sefer Üstün'e ve yine Gelecek Partisi adına katılan Genel Başkan Yardımcısı Sayın Prof. Dr. Serap Yazıcı'ya, İYİ Parti Genel Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Bahadır Erdem'e, Saadet Partisi Genel Başkan Yardımcısı Av. Sayın Bülent Kaya'ya ve toplantı moderatörlerimizden Sayın Hukukçu Ece Güner Toprak ile Gazeteci, Siyaset İletişim Bilimci Dr. Sedef Kabaş'a şükranlarımı sunuyorum, hoş geldiniz.

Ayrıca bu toplantıya izleyici olarak katılan siyasi partilerimizin değerli il, ilçe başkan ve yöneticilerine, gençlik ve kadın kolları başkanları ile tüm siyasi parti temsilcilerine, belediye başkanlarına, belediye başkan yardımcısına, belediye meclis üyelerine, oda başkanları ve temsilcilerine baro başkanı ve yönetimine, TURMOB başkanı ve yönetimine, mali müşavirler ve muhasebeciler başkan ve yönetimine, değerli muhtarlarıma, yöre dernek başkanlarıma meslek örgütü içinde bulunan dernek başkanlarıma, il dernekleri ve ilçe dernekleri ile federasyon ve konfederasyon başkanlarına, her alanda örgütlenmiş STK ve yöneticilerine, inanç dernek, vakıflarına, kadın ve gençlik derneklerine, KADER'de burada aramızda, ADD genel merkez ve şube başkanlarına, demokratik kitle örgütleri, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Başkanlarına, sendika başkanlarımızı ve sendika emekçilerine ayrı ayrı katılımlarından dolayı ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Hoş geldiniz tekrar. Ayrıca bu salonu bize tahsis eden İstanbul Büyük Şehir Belediye Başkanımız Ekrem İmamoğlu'na ve bu organizasyonda bize güç veren bu panelde bize ev sahipliği yapan Kartal Belediye Başkanımız Sayın Gökhan Yüksel'e gönülden teşekkür ediyorum.

Değerli konuklar, bugün burada Millet İttifakı'nı oluşturan altı siyasi partimizin genel başkan yardımcılılarıyla birlikte hepimizin kamuoyunda takip ettiği Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemini konuşacağız. Bundan yaklaşık dört yıl önce Türkiye 16 Nisan 2017 referandumu ile kabul edilen ve 9 Temmuz 2018 tarihinden itibaren uygulamaya başlanan başkanlık sistemiyle karşılaştık. Halkın bu sistemi anlamadan içine sindiremeden onaylaması sonucunda bugün bu sistemin ülkemizde uygulanabilir olmadığı açıkça görülmektedir ve tartışmalara sebep olmaktadır. Çoğulcu Demokrasiyi ortadan kaldıran bu sistemin uygulaması sonucunda tek adam rejimi denilen bir durum ortaya çıkartıldı.

Ülkemizde iktidar ve muhalefet partileri arasında tartışma sürerken, Millet İttifakı'nı oluşturan altı siyasi parti bir araya gelerek bu ülke için en doğru yönetim biçiminin Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem olduğunu ifade ettiler.

Biz de enine boyuna Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemle, ülkemizde nelerin değişeceğini, halkımızın yaşamına nasıl katkıda bulunacağıyla ilgili neden Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemi konulu paneli yapmaya karar verdik.

Değerli konuklar, insan temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alınması yasalara yazmakla değil, onu harfiyen uygulamakla olur. Bu sebeple yürütmenin sorumlulukları vardır. Yasama yürütme ve yargı diye tanımladığımız güçlerin ayrılığı ilkesi ile demokrasimiz mutlaka güvence altına alınması gerekliliği vardır. Kurucu unsurların yok edildiği bu süreçte Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün dahi kullanmadığı yetkileri kullanan başkanlık sözüm ona istikrar getirecekti.

Değerli Konuklar biz ne istiyoruz? Milletin meclisinde gerçekten milli iradenin temsil edilmesini istiyoruz. Eşit,

özgür, demokratik bir Türkiye istiyoruz. Demokratik bir anayasa istiyoruz. Gerçek demokrasi istiyoruz. Hak hukuk adalet istiyoruz. Basın özgürlüğü istiyoruz. temel hak ve özgürlüklerin korunmasını ve taviz verilmemesini istiyoruz. Yürütme, yargı ve yasamanın eşitlik ilkesi ile çalışmasını istiyoruz. Kazanılmış tüm demokratik hakların korunmasını ve uygulanmasını istiyoruz. İstanbul sözleşmesinin tekrar yürürlüğe girmesini istiyoruz. İki dudak arası kararlarla yönetilmek istemiyoruz. Laik, demokratik, sosyal hukuk devletinin gereklerinin yapılmasını istiyoruz. Partiler yasası ve seçim kanununun en demokratik biçimde yeniden yapılmasını istiyoruz. Amacımız Türkiye'nin yeniden demokratik sürecine gücümüz oranda katkı sunmaktır.

Bugün burada parlamentonun güçlendirilmiş halini bize anlatacak olan sayın genel başkan yardımcılarımız var. Sözü onlara bırakmadan önce Kartal Belediye Başkanımız Sayın Gökhan Yüksel'i konuşmasını yapmak üzerine buraya davet ediyorum.

GÖKHAN YÜKSEL

Kartal Belediye Başkanı

Çok kıymetli genel başkan yardımcılarım, çok kıymetli siyasi parti temsilcilerim, çok kıymetli sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve birbirinden kıymetli her biri kendi alanında mücadele içinde olan kıymetli başkanlarım, protokol konuşmasını daha kısa sürede bitirebilmek için selamlamayı burada bitirdikten sonra ev sahipliği yaptığım için çok mutlu olduğumu ifade etmek istiyorum.

Kendi yaşamımdan sadece üç - dört örnek sizlerle paylaşacağım. Bugün burada konuşulacak konuların hepimizin hayatına ne kadar etki ettiğini bir kez daha hatırlatmak istiyorum. Bizler belediye başkanları olarak elbette ki belediye hizmetlerine odaklanan halkın ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve onların yaşamını kolaylaştırabilmek için mücadele eden yöneticileriz. Fakat ülkenin gidişatı, ülkede alınan kararlar bütün hizmet noktalarında aile ekonomisini de etkilediği gibi, yerel yönetimleri de etkiliyor. Gökhan Yüksel 2006 yılında Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nde öğrenciyken, ekonomiye çok meraklı olduğu için defter notlarına dolar kurunu, euro kurunu yazardım. O günlerde biz üniversite arkadaşlarımızla doların 1.30 olduğu günlerde “Acaba dolar 1 TL olur mu?” diye sohbet ederdik. Üniversite bittikten sonra, 2012-2013 yılında yine merakım üzerine iktisat eğitimi bittikten sonra, sermaye piyasası ve borsa üzerine yüksek lisansı yaptım. Uluslararası bir şirkette finans uzmanı olarak çalıştığım 2012-2013 yılında dolar 1.80'leri, 1.90'ları gördüğünde: “Acaba 2'yi geçecek mi?” diye heyecanlanırdık. Finanstaki arkadaşlarımızla ve üstatlarla hem akademik anlamda temel analizi yaparken, bir anlamda da teknik analizi öğrenmiş, dünyayı okuyan finansçılardan bahsediyorum. Dolayısıyla o günlerde dolar kuru 2'yi geçtikten sonra, bizim de psikolojik anlamda düşüncelerimiz değişti. Örnekleri çok uzatmadan bugüne geldiğimizde, maalesef normalmiş gibi hissettirilen doların 17 olduğu bugünlerde “Biz nerde yanlış yaptık?” Sorusunun en büyük cevabının birazdan genel başkan yardımcılarım ve kıymetli moderatörlerimiz, birbirinden değerli misafirlerimiz, başkanlarımız burada tek tek sıralayacaklar. Dolayısıyla aldığımız kararlar değiştirdiğiniz sistemler sadece sizi değil Türkiye'deki her yurttaşımızı ilgilendiriyor. Yine o günlerde 2012 yılından yine bir örnek daha

vermek istiyorum. Euro dolar arasındaki kıyaslama parite (değer eşitliği) dediğimiz, mesele 1.30'lardaydı. Yani 1 euro 1,3 dolardı. Ama bakın yıllar geçti aradan bugünde 1 euro, 1.07 dolar. Bizde en az 2'lerden 17'lere gelen sekiz kat değişimden bahsediyoruz. Dolayısıyla kanunlar, yönetmelikler, tercihler, siyasi tercihler bazen siyaset yapmadan, siyasi kelimeler kullanmadan, bize yaşatmış olduğu sonuçlardan kaynaklı çok ağır sonuçlar doğurabildiği için, hepimizi çok zorlu bir süreç bekliyor.

İnsanları aydınlatabilmek için hepimize görevler düşüyor. Bu görevi üstelenen Kent Kültürü ve Demokrasi Derneği Başkanı Metin Ağırman'a ve yönetimine, katkı sunan bütün herkese şükranlarımı, teşekkürlerimi sunuyorum. Hepinize bu programa katıldığınız için ayrı ayrı teşekkür ediyorum.

BİRİNCİ OTURUM

1.

Ece GÜNER TOPRAK

Hukukçu

2.

Av. Muharrem ERKEK

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı

3.

Av. Mustafa YENEROĞLU

Deva Partisi Genel Başkan Yardımcısı

4.

Sayın Bülent ŞAHİNALP

Demokrat Partisi Genel Başkan Yardımcısı

Ece GÜNER TOPRAK
Moderatör

Av. Muharrem ERKEK
Konuşmacı

Av. Mustafa YENEROĞLU
Konuşmacı

Bülent ŞAHİNALP
Konuşmacı

MODERATÖR ECE GÜNER TOPRAK

Tekrar hoş geldiniz. Öncelikle Kent Kültürü ve Demokrasi Derneği Başkanı Sayın Metin Ağırman'a ve Kartal'ın değerli Belediye Başkanı Sayın Gökhan Yüksel'e, tüm emekleriniz ve bu güzel organizasyon için çok teşekkür ederim. Özellikle bu yoğun programlara katılan altı değerli genel başkan yardımcısına teşekkür ederim. Şimdi altmış dakikamız var. Sonra bir yirmi dakika sizlerden gelen soruları cevaplayacağız. Altmış dakikadan önce ben iki ve üç dakika çok kısa birkaç söz söyleyeceğim. Sonra üç değerli genel başkan yardımcımız kısa sunumlar yapacaklar ve sizlerden sorular da alacağız. Panelimizi dinamik tutmaya çalışacağız.

Şimdi birkaç söz söylemek istiyorum başlarken. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, dünyada hiçbir demokraside benzeri bulunmayan başkanlık sistemi görünümlü, ancak özünde bir tek kişi sistemidir. Güçler ayrılığı unsurları, denge denetimi mekanizmaları yok edilmiştir. Bu sis-

temin emniyet subabı da yoktur. Sistemin yargı bağımsızlığı yapısal olarak çökertilmiştir. Hâkimler savcılar yüksek kurulunun çoğunluğu bir siyasi parti genel başkanının ve partisi tarafından atanmaktadır. Bu sebeple de tüm temel hak ve özgürlükler gerilemiştir. Çünkü temel hak ve özgürlükleri süslü maddeler korumaz. Siyasi otoriteden bağımsız yargı korur. Meclisin tüm önemli yetkileri iptal edilmiştir. Nerdeyse sembolik konuma gelmiştir. Partinin ve partisinin genel başkanı cumhurbaşkanlığı makamından dolayı güçler birliği oluşmuştur. Disiplin, parti sisteminden dolayı toplumda kutuplaşma, hat safhaya çıkmıştır. Son halde atama sistemleri, tüm atamaların bir kişi tarafından yapılmasıyla devletin kurumsal yapısı çökertilmiştir.

Ancak biliyorum, bugün ülkemizde herkesin aklında bir konu var. Ekonomi, ekonomi, ekonomi. Dünyada açık ara en yüksek enflasyonlardan biri var. Halkımızın %90'ından fazlası yoksulluk sınırının altında yaşıyor. CDS temerrütleri %840'lara çıkmıştır. Ancak bu yüzden tek konu ekonomi olduğu için, maalesef altı partinin Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem çalışmaları ve mutabakat metni kanaatimce hak ettiği ilgiyi görmüyor. Oysa herkesin anlaması ve anlatması gereken şudur: Ekonominin bu durumda olmasının temel sebebi ve fakirleşmemizin temel sebebi bu sistemdir. Bu güven vermeyen, ortak aklı, hukuk devleti ön görevliliği yok eden Cumhurbaşkanlığı Sistemi'dir. Referandum döneminde hatırlarsınız belki, sürekli bu geçilecek sistemin ekonomiye olacak etkisi konusunda toplumu uyarmaya çalıştık.

Sayın Muharrem Erkek ve ben de çok uyarılarda bulduk. Ben de sürekli uyarmaya çalışıyordum. Söylediğimiz her şey doğru çıktı. Bu yüzden şu söyleyeceklerimi de anlamanızı ve güvenmenizi rica ediyorum.

1. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi iptal edilmeden ekonomi düzelmeyecektir.

2. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem getirilmeden ekonomi düzelmeyecektir.

3. Bu konuda çok çalışma yapmış bağımsız bir hukukçu dört kitap da yazmış bir hukukçu olarak şunu söylüyorum. Altı partinin ve burada bulunan altı değerli genel başkan yardımcılarının çalıştıkları mutabakat metninde belirledikleri ilkeler, hepsi doğru ilkelerdir.

4. Bu kadar geniş bir siyasi yelpazenin temel ilkelerde ve demokrasi ortak payda anlaşması, demokrasi hoş görülmesi diyalog kültürümüz açısından da son derece kıymetlidir. Son olarak şunu söylemek istiyorum. Önümüze bir demokrasi fırsatı çıkacak, sağ duyuyla, mantıkla, cesaretle bu demokrasi fırsatına sahip çıkmalıyız.

Bu konuda hepimize görev düşüyor. Çünkü bu demokrasi fırsatını yakalamazsak korkarım ki çok uzun bir süre içinde belki otuz kırk yıl demokrasiden tamamen çıkacak, ülkemiz için geri dönüş çok zor olacak.

Bu yüzden hepimize görev düşüyor ve son olarak 100. yılında Atatürk'ün vizyonu sayesinde çok doğru olan cumhuriyetimizin tüm kurucu ilkelerine ve cumhuriyetimizin kurucu vizyonuna sahip çıkmalıyız. Bu kurucu ilkeler nelerdir? Demokrasi ideali ve hedefi parlamenter sistem, laiklik, kadın erkek eşitliği, üretimi, eğitimi, çevre vizyonu

“Yurtta sulh, cihanda sulh” hedefi Avrupa hukuk müktesebatımızın sahiplenilmesi bütün bunlar aslında doğru ilkelere. Bunları sahiplenip, 21. yüzyılda dünyadaki tüm ilerlemelerden faydalanarak daha da ileriye taşıyıp, milletimizin hak ettiği birinci sınıf bir demokrasiyi hep birlikte inşa etmeliyiz. Çok teşekkür ederim.

Şimdi birkaç cümleden sonra panelimizi açıyorum ve ilk konuşmacımız Sayın Muharrem Erkek. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı, Hukuk İşleri ve Seçim İşleri Genel Başkan Yardımcısı. Sayın Erkek hoş geldiniz. Çok teşekkürler, genel olarak konuşmamız bu. “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi” Neden yanlış? Parlamenter Sistem nedir? Ne tür yenilikler var? Onu bizlere anlatabilirsiniz, sağ olun.

Avukat MUHARREM ERKEK

Cumhuriyet Halk Partisi
Genel Başkan Yardımcısı

Çok teşekkür ediyorum. Değerli meslektaşım Sayın Ece Güner Toprak'a ve katılımcılara, Sayın Metin Ağırman'a nezdinde emeği geçen herkese de çok teşekkür ediyorum. Belediye başkanımız ve İstanbul Baro Başkanımız bizimle birlikte.

Verimli bir panel olacak. Şöyle başlayayım; şimdi bu sisteme nasıl geçtik? çok önemli. 16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleşen referandum, hangi şartlarda gerçekleşti? Normalde hiç bir demokratik ülkede, olağanüstü hal dönemlerinde, köklü sistem değişikliğine dayanan referandumlar ve seçimler olmaz. Ama maalesef darbeye teşebbüsü Allah'ın lütfu olarak gören ve tanımlayan iktidar. Ohal dönemi içerisinde suistimalci bütün niyetini anayasa değişikliği ile anayasayı araç olarak kullanarak, ülkeyi bir tek adam sistemine sürükledi. Normalde bu referandumun ohal

bittikten sonra olması gerekirdi. Ama özellikle ohal içerisinde yapıldı. Sağlıklı bir anayasanın kamuoyunda oluşmasına müsaade edilmedi.

“Neden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi?” dendi adına. Bugün ülkemizin yaşadığı sistem kesinlikle ve kesinlikle demokratik bir başkanlık sistemi değildir. Bu sisteme bazı anayasa hukukçularının dediği gibi neopatrimonyal yani devletin ve egemenliğin kişiselleştirildiği, egemenliğin şahsileştirildiği ve lidere patrona sadakata dayanan bir sistem. Neopatrimonyal sistem dedikleri veya bazı anayasa hukukçuların demokrasi değil monokrasi dediği, yani bir kişinin egemenliği bu. Demokratik Başkanlık Sistemi son derece ucube bir sistem. Onun için sorunlarımız daha da ağırlaşıyor. İşte bunun adına Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, dendi. Anayasada yazmıyor. Hiçbir yerde yazmıyor. Bunun bir temeli yok, ama neden dendi? Bizde Cumhurbaşkanlığı bin yıllık devlet geleneğimizde ve Türkiye Cumhuriyeti’nde de yüce bir makamdır. Cumhurbaşkanlığı makamı örtüsü altında otoriter bir sistem inşa ettiler ve bugün, şunu asla lütfen unutmayın. Dünyada da öyledir. Otoriter popülist tek adam rejimleri, her zaman adaletsizlikten, çatışmadan, kaostan, kutuplaşmadan beslenir. Onun için bizlere düşen çok büyük bir görev var. Bu kutuplaşma girdabına asla girmeyeceğiz. İşte onun için altı partinin birlikte çalışması çok değerli. Dikkat ederseniz bir araya gelmeleri mümkün değil, diyorlardı. Bir araya geldik. Bir arada kalmaları mümkün değil diyorlardı. Bir arada kaldık. Ve şuanda birlikte çalışıyoruz. Ne için çalışıyoruz? Türkiye’nin yarınını inşa etmek için. Demokrasi için, demokratik hukuk devleti için. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem diyoruz. Evet, maalesef ülkemiz 16 Nisan 2017 tarihinde ohal döneminde dayatılan, gerçekleştirilen referandumla böyle bir sisteme savruldu.

Fransız Anayasa Hukukçu ve Siyaset Bilimci Duvaçi'nin çok güzel bir sözü vardır. Der ki: "Demokrasinin kurum ve kurallarıyla tam olarak yerleşmediği toplumlarda, başkanlık türü sistemler çılgınlıktır. Çünkü mutlaka otoriterleşme niyetindedir." bu başkanlık bile değildir. Onun için ekonomi krizleri yaşıyoruz. Onun için hayat pahalılığı, işsizlik, yoksulluk artıyor. Adaleti de yok eden bir sistem. Çünkü adaletin olmadığı yerde aş iş ekmek asla olmaz. Yani sistemle ekonomi doğrudan bağlantılıdır. Sistemle adalet doğrudan bağlantılıdır. İşte Sayın Ece Güner Toprak'ın "Başarabiliriz" kitabında da yazar. "Ekonomiyi düzeltecek olan hukuktur, sistemdir." Çok doğru. Onun için altı partinin çalışmaları sağlıklı, güven veren bir hükümet sistemi üzerinde anlaşmış olmaları. Türkiye'nin geleceği açısından çok değerlidir. Sürem bitince beni uyarın lütfen, yedi - sekiz dakikayı geçmeyeyim. Çünkü biraz süremizi soru - cevaplara ayıralım. Peki, bu sistem neyi getirdi. Bu sistem anayasızlaşma süreci yönetimini getirdi.

Hukuksuzluğu getirdi. Keyfiliği getirdi. Türkiye Cumhuriyeti devletini bir şahıs devletine götürme çabaları var. Buna asla ve asla müsaade etmemiz lazım. 1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesinin 16. maddesi çok önemlidir. Şöyle der madde: "Kuvvetler ayrılığının sağlanmadığı ve insan haklarının güvence altına alınmadığı bir toplumda anayasa da yoktur" der.

Biz anayasal bir hukuk devleti değiliz.

Aslında bizim şu an anayasamız yok. Yani biz anayasal bir hukuk devleti değiliz. Şeklen anayasası olan bir devlet olduk. Çünkü bu sistem anayasayı da hukuk devletine de maalesef temelinden zehirledi.

Tam bir keyfilik hâkim. Hâlbuki ne olması lazım kuvvetler ayrılığı için? Güçlerin bir elde toplanmaması,

farklı organlarda işte yasama, yürütme, yargı diyoruz. Farklı organlarda olması gereken bu sistemde bu mümkün değil. Bu sistemde partili Cumhurbaşkanlığı Sistemi'nde tam bir kişi parti devlet birleşmesi yaşıyoruz.

İşte onun için mesela çıkıp diyebiliyor Erdoğan, Adalet ve Kalkınma Partisi ile Türkiye'nin kaderi etle tırnak gibi olmuştur. Bu son derece tehlikelidir. Egemenliğin şahsiyetleştirilmesidir. Parti devleti sistemini arzu etmektedir. Türkiye'ye yapılacak en büyük kötülüktür. Maalesef o aşamaya geldiler. Onun için bizim gücü bir tek kişide toplamak yerine ne yapmamız lazım? Güçlü kurallar, güçlü bir yargı bağımsızlığı, tarafsız yargı, güçlü kurumlar, merkez bankası başta olmak üzere ve güçlü kadrolar olması lazım. Bugün maalesef bütün güç bir kişiye verildiği için ve ona sadakata dayalı bir sistem yaratıldığı için, liyakat ve adalet yok edildiği için, Güçlendirilmiş Parlamenter Sisteme ihtiyacımız var. Neden Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem? Neden yeni hükümet sistemi öneriyoruz?

On iki yıl darbe anayasası zayıflatılmış bir parlamenter sistem yaratıldı. Sağlıksız bir parlamenter sistem yaratıldı. Onun için Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem. Batı ülkelerde rasyonelleştirilmiş denilen, bugün dünyaya baktığımızda kişi başına düşen milli gelir en yüksek ülkelerde; Japonya'sından, Kanada'sına, İngiltere'sinden, Almanya'sına; Norveç'ten, Hollanda'sına ve bunun en üst sıralardaki ülkelere baktığımızda işte Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemle yönetiliyor. Ve ülkemizde sağlıklı ve güven veren bir sistemi hak ediyor. Bütün yaşadığımız krizlerle Avrupa'yla sorunlar, sistemle doğrudan bağlantılı. Onun için önce bu sistemi değiştirmemiz gerekir. Çok teşekkür ediyorum.

Avukat MUSTAFA YENEROĞLU

Deva Partisi

Genel Başkan Yardımcısı

Ece Güner Toprak: Deva Partisi Genel Başkan Yardımcısı Av. Mustafa Yeneroğlu Sayın Yeneroğlu, sunumunu Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem’de etkin yasama konusunu ele alacaklar.

Av. Mustafa Yeneroğlu: Evet, ben de davetiniz için çok teşekkür ediyorum. Bu verimli toplantının ülkemiz, aslında hepimiz için bu şekilde cereyan eden “Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem” başlığı altında ortaya koyduğumuz özgürlükçü demokrasi anlayışının toplumda da güçlü bir biçimde yer edinmesinin, toplumda çok faydalı olacağını ve ancak bu şekilde ülkemizin içinde bulunduğu bu şartları aşabileceğimizi düşünüyorum. Şunu baştan belirtmek istiyorum. Aslında bizim şu an ortaya koyduğumuz sistem, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi denilen ama tamamıyla anayasal devlet anlayışı dışında olan, şu anda keyfi bir biçimde mevcut anayasaya aykırı bir biçimde uygulanan hiçbir şekilde kurallarla izah edilemeyecek ve kuralla-

ra kendisini bağlı kabul etmeyen, keyfi bir sistemle mukayese edilmesi zaten çok mümkün değildir.

Dolayısıyla Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem, şu anki uygulamaların bir alternatifi değil, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem aynı zamanda 2017 öncesi devamlı yürütmede kriz olan ve oluşturan cumhurbaşkanı ile başbakan ve bakanlar kurulu arasında kriz oluşturur. Aynı yasamanın çok zayıf olduğu hep parlamento dışı güçlerin de demokratik ehliyete sahip olmayan güçlerin çok etkin olduğu bir yapıdaki sorunları da dikkate alan ve bunların üzerine bina edilmiş, ileri demokrasi örneklerini esas alan bir çalışma. Bunun özellikle altını çizmek istiyorum. Şimdi bu sebepten dolayı da tabi ki ileride belki konumuz olursa 2017 öncesi sistemin de ciddi sorunların üzerinde ayrıca durmak lazım. Ama şu anda üzerinde durduğumuz Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem çalışması ile ilgili etkili ve katılımcı yasama başlığı altında hangi konular üzerinde durduğumuzu kısaca sizlerle paylaşmak istiyorum.

Bunları paylaşabileceğiz çünkü gerçekten her bir başlığı kendi içerisinde adeta bir kitap kadar yoğun ve detaylı bir çalışma. Bu arada Ece Hanım'ın bu konu ile ilgili yazılmış çok kıymetli eserleri var. Onları da özellikle tavsiye ederim. Detayları orada okuyabilirsiniz. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne giden yolların ilk önce demokratikleştirilmesi gerekiyor. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne giden demokratikleştirilmesi için temsilde milletinin büyük bir çoğunluğunun Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde temsil edilebilmesi için barajın ciddi manada düşürülmesi gerekiyor. Bu sebepten dolayı barajın % 3 olarak belirlenmesi noktasında mutabakat sağladık. Yine bunların detayları üzerinde durmayacağım ama önemli başlıklar olarak ifade ediyorum. Mutlaka siyasi partiler kanunu ve seçim kanunu değiştirilmesi

gerekir. Bunlar değiştirilmediği takdirde, zaten güçlü bir parlamenter sistem oluşturmanız mümkün değil.

Çünkü güçlü bir parlamenter sistem oluşturabilmeniz için, güçlü milletvekilleri de olması gerekiyor. Yine parlamenter sistem içerisinde mekanizmalar da güçlendirmeniz gerekiyor. Bunun için mutlaka siyasi parti kanunu mevzuatı siyasi partilerin seçim mevzuatının değiştirilmesi, parti içinde demokrasinin güçlendirilmesi, partilerin iç işlerinde güçlendirilme örgütlenme şekli ile ilgili demokrasi sorunlarının aşılması, seçmen ile milletvekili arasındaki bağın güçlendirilmesi gibi, hususların ele alınması özellikle gerekir. Türkiye’de çok ciddi bir sorun olan siyasetin finansmanı sorununun aşılması gerekiyor. Şu an siyasetin çok büyük bir bölümü itibarı ile kayıt dışı finansman edildiğini biliyorum. Bu kayıt dışı finansmanı ortadan kaldırmadığınız sürece, demokratikleşme sürecinin başlangıcında çok ciddi hatalar yapılabileceğini, dolayısıyla bu sistemin yürürlükte uygulanabilmesi için gerçekten başarılı olabilmesi için bu sorunların aşılması gerektiğini düşünüyoruz. Aynı zamanda siyasi partilerin seçim mevzuatı ile ilgili tabi ki yasak ve yaptırımların Avrupa Konseyi standartlarına uygun bir biçimde tekrar gözden geçirilmesi ve mevcut uygulamanın da demokratik olmadığı da özellikle altını çizmek gerekiyor. Siyasetin finansmanı ile ilgili biz, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem metnimizde de çok detaylı bir çerçeve ortaya koyduk. Özellikle siyasi kanunun oluşturulması, yolsuzluklarla mücadele konusu, seçim zamanında kampanyaların şeffaf olması ve bunların mümkün merteye limitlenmesi. Ama bütün seçim kampanyalarında harcanan o paraların da ayrıntılı olarak hesabının verilmesi. Siyasi partilerin güçlenebilmesi için hazine yardımının daha adil bir biçimde dağıtılması gibi hususları detaylı olarak ele aldık. Şimdi aynı zamanda

tabi ki burada birçok başka konu da var. Adil seçimin olabilmesi için Avrupa Konseyi standartları doğrultusunda fikir özgürlüğü olması lazım. Toplantı ve gösteri özgürlüğünün olması lazım. Sadece seçim günü ile ilgili meseleler değil. Ondan önce de birçok çerçeve ele alınması gerekiyor. Bununla ilgili de hem anayasada bazı düzenlemeler yapacağız, hem de meclis iç tüzüğünde ve siyasi partiler kanunu seçim mevzuatı ve siyasetin finansmanı ile ilgili çalışacağımız mevzuatta da bir dizi değişiklikler yapacağız. Yine meclisin güçlendirilmesi için, yasama faaliyetlerinin etkinleştirilmesi gerekiyor. Bunun için yeni bir meclis iç tüzüğünün hazırlanması gerekiyor. Meclis iç tüzüğü hazırlayacağız. Ve bu meclisin iç tüzüğünün tekrar delik deşik edilememesi için de, ancak nitelikli bir çoğunlukla meclis iç tüzüğü tekrar değiştirilme olanağını karara bağlayacağız. Yine meclisimizi bir müzakere organı, çoğulcu bir müzakere organı olarak sağlama noktasında bir dizi değişikliklerimiz var. Yasama bağımsızlığı ile ilgili ciddi değişiklikler ve düzenlemeler yapılması gerekiyor. Özellikle yasama dokunulmazlıklarının istisnalara açıkça düzenlenerek belirsizliğe ve keyifliğe son verilmesi gerekiyor. Yine dokunulmazlıkların kaldırılmasının nisabı gözden geçirilmesi gerekiyor. Yine devamına geliyoruz. Kanun yapım süreçlerin demokratikleştirilmesi süreçleri çok önemli bir husus. Bir kere torba kanunu uygulamasına kesinlikle son vereceğiz. Yani adı torba kanunu ama adeta bir çuval kanunudur. Buna kesinlikle son vereceğiz.

Ama yetmez. Asıl önemli olan kanun yapım süreçlerinde meclis komisyonlarının etkinleştirilmesi gerekiyor. Kanunlar orada müzakere edilmesi, orada müzakerelerin olgunlaştırılması gerekiyor. Dolayısıyla oraya ağırlık vereceğiz. Oraya sivil toplumların da güçlü bir biçimde dâhil olmasını sağlayacağız. Yine orda topar topar meclisten geçir-

me olanağına son vereceğiz. Bekleme süreleri koyacağız ve gerçekten titizlikle tartışılmasını ve bu tartışma içerisinde kanunların yapımı ile ilgili de nitelikli kanun yazımlarının üzerinde duracağız. Şu anda anayasamız, inanın kendisi bile o kadar yazım hataları oldu ki, o kadar imla hataları ile dolu ki, utanç verici bir şey. Şu an yasama grubu ile çalışıyoruz. Her okuduğumuz da yanı o kadar böyle garip makale yazar edasıyla aynı anlamdaki kavramı bir yerde başka kullanılmış, başka yerde başka kullanılmış. O kadar fazlasıyla bunu yaşıyoruz ki mevcut anayasada bunlar ciddi manada elden geçirilmesi gerekiyor. Yine kanun yapım süreçlerinin ötesinde meclisin denetim yetkisi güçlendirilmesi gerekiyor.

Öncelikle komisyonların daha işlevsel hale getirilmesi gerekiyor, teknik kapasitelerinin artırılması gerekiyor. Komisyonların yönetiminde adil temsil gerekiyor. Şu an birçok komisyonda muhalefet partileri yönetiminde hiçbir şekilde temsil edilmiyor. Bu mutlaka değiştirilmesi gerekiyor. Milletvekillerin yasama faaliyetlerine yönelik, özellikle yasama kültürü içerisinde faaliyet gösterebilmeleri için, destek hizmetleri çok ciddi manada artırılması gerekiyor. Bu geçmişte de parlamentoda bu böyleydi şu anda da böyledir. Ashında milletvekilleri kendisini yasama organı üyesi kabul edebilmesi için bin tane şahit lazım. Yoktur öyle bir şey. Burada gerçekçi olalım. Geçmişte de bu söz konusu değildi. Bugün zaten hiç söz konusu değildir. Yine komisyonların teknik kapasitelerini artıracacağız. Orada personel bütçe konusunda ciddi değişiklikler yapacağız. Meclis iç tüzüğünde denetim komisyonlarını, yapısını ve etkisini güçlendireceğiz. Komisyonların davetlerine icabet sorumluluğunu getireceğiz. Siyasi etik komisyonunu mecliste kuracağız ve özellikle yolsuzlukların üzerine çok etkin ve kararlı bir biçimde gidilmesini sağlayacağız. Bunun ötesin-

de tabi birçok konu var. Sözlü soru önermeleri, yazılı soru önermeleri, gen sorunun kabul edilmesi, meclis soruşturması için yeter sayılarının düşürülmesi, mutlaka mecliste muhalefet için ayrılmış genel görüşme olanağının sağlanması, yine araştırma meclis komisyonlarının rapor takip mekanizması gibi birçok husus var. Tabi ki bütçe en önemli meseledir. Meclisin varlık sebebinin en önemli boyutlarından birisi, onun bütçe hakkının devredilmez bir yetki ve denetim aracı olarak düzenlenmesi konusu ile ilgili çalışmalarımız var. Kesin hesap komisyonunun kurulması ve bu kesin hesap komisyonunun başına da muhalefetten birisinin başkan olarak getirilmesi konusu ile ilgili mutabakatımız var. Dolayısıyla soru bağlamında bazı konuların detaylarına girmeyeceğiz. Ama başlıklar olarak özellikle Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin tekrar sistemin kalbi olması konusu ile ilgili temel başlıkları bu şekilde özetlemiş oluruz. Teşekkür ederim.

Ece Güner Toprak: Çok yoğun bir konuda güzel bir özet oldu. Zaten sorularda bazı konuları da açarız. Sayın Bülent Şahinalp, Demokrat Parti Genel Başkan Yardımcısı. Sayın Şahinalp, siz de Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemde ve istikrarlı yürütme komisyonunda kısa bir sunum yapacaksınız buyurun.

BÜLENT ŞAHİNALP

Demokrat Partisi

Genel Başkan Yardımcısı

Bülent Şahinalp: Ece Hanım çok teşekkürler. Bu güzel toplantının gerçekleşmesinde emeği olan en başta Kent Kültürü ve Demokrasi Derneği Başkanı, yöneticileri ve Metin Ağırman Beye, Kartal Belediye Başkanına sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Efendim yarının Türkiye'sini inşasını etmek için, hazırladığımız, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem'de kuvvetler ayrılığı ilkesine etkin denge ve denetleme mekanizmalarına dayanan bir hükümet sistemi amaçlıyoruz. Ön gördüğümüz bu sistemde millet iradesinin üstünlüğünü esas alan etkili ve katılımcı bir yasama organının yanında istikrarlı ve hesap verebilir bir yürütme organı oluşturacağız. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem'de, yürütme organını devletin ve milletin birliğini temsil eden tarafsız siyasi sorumluluğu olmayan bir cumhurbaşkanı ile yürütmenin asıl yetkili ve sorumlu kanadı olan yasama organının kendi içinden çıkan ve meclise karşı siyasi sorumluluğu bulunan bir bakanlar kurulundan müteşekkil olacaktır. Bu sayede

cumhurbaşkanı kendisinden beklenen uzlaştırıcı hakem rolünü üstlenebilecek. Cumhurbaşkanlığı devletin ve milletin birliğini temsil etmesi amacıyla tarafsız ve partiler üstü bir yapıya kavuşturulacaktır.

Değerli konuklar, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem’de cumhurbaşkanlığı makamının niteliğini süresine görev ve yetkililerini şu şekilde düzenledik. Cumhurbaşkanıyla meclisi, görev sürelerine ayrıştırılması amacıyla cumhurbaşkanının görev süresini yedi yıl olarak belirledik. Bizler cumhurbaşkanının hem toplumun farklı kesimleri, hem de meclisteki partiler arasındaki tarafsızlığını tam anlamıyla sağlayabilmesini amaçlıyoruz. Bu nedenle cumhurbaşkanlığı’nın yalnızca bir dönem için seçilmesi kuralını getirdik. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem’de Cumhurbaşkanlığı makamını milletin ve devletin birliğini temsil eden tarafsız bir makam olarak düzenleyeceğiz. Bu noktada cumhurbaşkanı seçilen kişinin varsa partisi ile ilişkisi kesilecek ve görevi sona eren cumhurbaşkanı aktif siyasete bir daha dönemeyecektir. Devletin başı sıfatını taşıyan cumhurbaşkanlığı temsili görev ve yetkililere sahip bir makam olarak düzenlenecektir. Yürütmeye dair icrai yetkililer ise Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne karşı siyasi sorumluluğu olan başbakan ve bakanlardan oluşan bakanlar kurulu tarafından kullanılacaktır. Cumhurbaşkanının istisnai nitelikte olan tek başına yapacağı işlerde ise anayasada ayrıntılı olarak düzenleyeceğiz. Cumhurbaşkanının izahatlı bir şekilde icrai bir yetkiye sahip olmamasına uygun olarak, dönemi ile ilgili siyasi sorumsuzluğu esas alınacaktır. Değerli konuklar Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem’de öngörülmüş bakanlar kurulunun yapısını ise şöyle öngördük. Başbakan parlamenter sistem gelenek ve ilkelere uygun olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri tarafından belirlenecektir. Hükümetin belirlenmesi bakımından cum-

hurbaşkanı mecliste en çok milletvekili bulunan partiye hükümeti kurma görevi verecektir. Hükümetin anayasa da öngörülen süre zarfında kurulamaması halinde bu görev milletvekili sayısı ile doğru orantılı olarak diğer partilere sırasıyla verilecektir. Bakanlar Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya ihtiyaç duyulduğu takdirde milletvekili seçilmesine yeterliliğine sahip olan kişilerden başbakan tarafından atanacaktır. Bakanlar kurulu başbakan başkanlığında toplanacaktır. Yetkiler ve sorumlulukta paralellik ilkesi gereği başbakan ve bakanlar kurulu, meclise karşı sorumlu olacaktır. Buna göre başbakan ve bakanlar Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne karşı hem bireysel hem de kolektif olarak sorumlu tutulacaklardır. Bu noktada getirdiğimiz çok önemli bir yenilikten de bahsetmek istiyorum. Hükümetin kurulmasını kolaylaştırmak amacıyla hükümetin kurulmasında basit çoğunluk, düşürülmesinde ise Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğu esas alınacaktır.

Güçlendirilmiş Parlamenterler Sistem'de hükümete istikrar kazandırmak amacıyla gen soru ile yapıcı güven-sizlik oyu birleştirilecektir. Hükümetin düşürülmesi yeni hükümetin Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğu ile seçilmesi şartına bağlı olacaktır. Böylece bir yandan hükümetin düşürülmesi zorlaştırılırken, diğer yandan olası hükümet krizleri de önlenmiş olacaktır. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemde yeni hükümetin kurulması güvence altına alınmadan mevcut hükmet düşürülemeyecektir. Yürütme başlığı altında ele aldığımız bir diğer konu ise ohal yönetimidir. Buna göre Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem'de cumhurbaşkanı ya da bakanlar kurulu tek başına ohal ilan etme yetkisi olmayacaktır. Olağanüstü hal ilan etme yetkisi cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan bakanlar kuruluna ait olacaktır. Bu yetki Türkiye

Büyük Millet Meclisi'nin onayına tabi tutulacaktır. Olağanüstü hal rejimin istisnai niteliğinin bir gereği olarak, ohal için ön görülen süreler kısaltılacaktır. Olağanüstü hal rejiminin keyfi bir yönetime engel olmak amacıyla olağanüstü hal, kanun hükmünde kararname yerine; hukuk sistemimizde yer verilmeyecektir. Bu kapsamda olağanüstü halin hukuk devletinin görev güvencesi çerçevesinde sürdürülmesini sağlamak üzere, olağanüstü hal yönetiminde gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

EK SORULAR BÖLÜMÜ

Ece Güner Toprak

Çok teşekkürler Sayın Bülent Şahinalp'e. Şimdi yaklaşık toplamda yirmi, yirmi beş dakikamız var. Sonra katılımcılardan soruları alacağım. Üç değerli konuşmacımıza da birkaç soru sormak istiyorum. Sayın Muharrem Erkek, çok kısaca şunu biliyoruz. Anayasa ile ilgili mutabakat metninin temel ilkelerinde anlaştınız. Bunu belirttiniz şu anda birkaç komisyonda birkaç konuda çalışmalarınız var. Seçim sonrasına bir hazırlık var. Hem anayasada, hem başka konularda, biraz bunlardan bahsedebilir misiniz, neler bunlar?

Av. Muharrem Erkek

Teşekkür ediyorum. Evet, birlikte çalışmaya devam ediyoruz çünkü bu süreçte muhalefetin birlikte çalışması çok çok önemli. Yani bizi kutuplaştırmak isteyen, kaos isteyen bir tek adam rejimine, sarayın iktidarına karşı birlikte çalışmaya devam edeceğiz. Şu anda altı parti çok önemli komisyonlar kurdu. İlgili genel başkan yardımcılarını komisyonlarda görev yapıyorlar. Şu anda düzenli olarak çalışan 5 komisyonumuz var. Bir tanesi Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemin yol haritasını belirleyen çalışan bir komisyonumuz var. Tabi her parti kendi içinde de bunu yapıyor. Anayasal ve yasal reform komisyonumuz var. Güçlendirilmiş

Parlamerter Sistemi temelinde zorunlu olan anayasa değişiklikleri; yasama, yürütme, yargı başlıkları altında tabi ki komisyonumuz var. Çünkü bağımsız referandum çok önemlidir. Siyasi partiler kanunu, seçim kanunu, meclis iç tüzük, siyasi ahlak yasası diyoruz. İktidar olacağız ve ilk bir haftada yapacağımız işleri sayarken meclisten çıkacak ilk kanun, siyasi ahlak kanunu diyoruz. Bunları çalışan bir komisyonumuz var, yasama komisyonu dediğimiz. Seçim güvenliği komisyonumuz var. Seçim güvenliği komisyonu da çok ciddi bir şekilde çalışıyor. Kurumsal reformlar komisyonu var. Özellikle ekonomi alanında kurumların reformu ve yapılması gerekenler merkez bankası, sosyal komisyon Sayın Şahinalp'in içinde olduğu bir de en son kurulan göç sığınmacı komisyonu var. Farklı komisyonlar da kurulabilir, önümüzdeki süreçte. Önemli olan birlikte çalışmanın birlikte üretmektir. Çünkü mesele Türkiye meselesidir, Demokrasi meselesidir. Türkiye, referandum sürecindeki hayır hareketi ile başlayan çok ciddi özgürlük mücadelesi veriyor. Bu mücadele güçlenerek devam ediyor. Altı partinin bir arada olmasının asıl temel sebeplerinden birisi Türkiye demokrasisini kaybetti. Önce onu, tesis etmemiz lazım. 85 milyon, farklılıklarımızın zenginlik olduğunu anlayarak kabul ederek özgürce yaşamamız lazım. Bunlarla ilgili çalışmalarını sürdürüyoruz. Şu anda beş komisyon çalışıyor. Teşekkür ederim.

Ece Güner Toprak

Çok teşekkürler sayın Erkek. Özellikle sanırım örnek siyasi partiler kanunu, parti içi demokrasinin güçlenmesi, şunu düşünüyorum, İlk yüz günde seçimlerden sonra, belki de geçirilmesi gereken kanun. Çünkü zaman geçtikçe zorlaşır değil mi? Sanırım o konuda çok önemli bir bilinç var. altı parti güven veren bir şey.

Av. Muharrem Erkek

Çok doğru, şimdi tabi şuna inanıyoruz. İlk seçimde iktidar olacağız. Mecliste çoğunluğu sağlayacağız. Ve mecliste tabi ki anayasa komisyonu olsun, ilk komisyonlar, aslında bizim yaptığımız bunun altyapısını hazırlamak, hazır olmamız lazım. Yani yasalar hazır olması lazım. Projeler, kadrolar, bunların da hazırlığını yapıyoruz. Çünkü vatandaşımızın çok sorunları var. Ama Türkiye'nin çözülecek hiçbir sorunu yok.

Ece Güner Toprak

Çok teşekkürler. Evet, böylece seçimden sonra hemen programlarla başlamak istiyorum. Tabi bir kafa karışıklığı var. Bazen bir algı yaratılıyor. Seçimden sonra parlamenter sisteme geçilecekse tekrar bir seçim gerekecek. Bunu açarsak hukukçular gerekmediğini düşünüyor. Çünkü anayasanın geçici maddelerinde düzenlenir. Geçiş dönemi ve parlamenter sistem üzerinde durmuş ve bu sebeple hem anayasa tekrar bir seçime gitmeye gerek kalmayacağını düşünüyorum. Bunu kime sorayım bilmiyorum. Ama iki, üç soru herkese soracaktım, öyle planlamıştım. Nasıl isterseniz, buyurun, böyle bir şeye gerek olmadığını, ne düşünüyorsunuz?

Av. Mustafa Yeneroğlu

Muharrem Bey'in özellikle ifade buyurduğu gibi, bu hususun detaylı olarak ele aldığı takdirde, bu süreçte, tabi biz aynı zamanda geçiş sürecinde, şu anda bütün siyasi partiler, geçiş süreci ile ilgili çok yoğun bir çalışma yapıyorlar. Biz hem yürütme ile ilgili inşallah seçimlerden sonra hemen ilk günde, yürütmenin başı anayasanın 104. maddesine göre cumhurbaşkanının görev ve yetkileri konusunda ilgili

çok detaylı çalışmalar yapıyoruz. Bunlar nasıl olacak? İlk kararnamele ne olmalı? Bunlarla ilgili süreç nasıl işlemeli? Bakanlar kurulu nasıl çalışmalı. O mekanizma nasıl çalışmalı? Bunları çalışıyoruz. Yine tabii bir yasama konusunda da şimdi anayasa çalışmasını baya ilerlettik. Anayasanın yasama yürütme kısmını bitirdik. Bu hafta da zannedersen yargı kısmını da bitirecek noktaya geleceğiz. Dolayısıyla çok yoğun bir çalışma var. Bunun paralelinde meclis iç tüzüğü ile ilgili siyasi partiler, yine kendi ortamları meclis iç tüzüğünü çalışıyorlar. Siyaset kanunu çalışıyorlar. Dolayısıyla çok yoğun bir gündemimiz var. Önümüzdeki ay özellikle sizin sorunuza cevap vermek bakımından söylüyorum. Sadece bu konu değil, önümüzdeki yakın zamanda hani kamuoyu için magazin konusuna yoğunlaşmış oluyor. İşte “Cumhurbaşkanı adayı kim olacak?” vesaire. Biz gerçekten çok ciddi detaylı bir süreç işletilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu meselenin sadece bir kişiden ibaret olmadığını, yeni bir sistemin inşa edilmesi süreci ile ilgili olduğu konusunda, cevap verilmesi gereken çok ciddi sorular var. Geçiş sürecinin tamamlanması mesela; yine geçiş sürecinin takvimi, o zaman sizin bahsettiğiniz konular ile ilgili anayasa değişikliğinin yürürlük tarihi, bunlarla ilgili her birisini çalışıyoruz. Genel seçimler ve cumhurbaşkanlığı seçiminin yenilenip yenilenmeyeceğini, ama asıl önemli konular mesela yürütme organının yapılanması ve işlevine ilişkin usul ve esaslar. Bunları detaylı çalışıyoruz. Cumhurbaşkanının görev ve yetkilileri ile ilgili o yetkileri nasıl kullanılacağı. O mekanizma denge denetim mekanizmalarının mevcut anayasal sistem içinde Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemi'ne geçmeden önce nasıl işletilecek konusuna, çok detaylı ve yapıcı bir anlayışı ile çalışıyoruz ki, bu konuda da böyle ihtilaflar ortaya çıkmasın.

Ece Güner Toprak

Çok önemli bunu duymak da çok önemli, çünkü kanaatimca yeterince bilinmiyor ve cumhurbaşkanı yetkililerini de Güçlenmiş Parlamenter Sistemi'nde belirlenmek de çok önemli. Çünkü baştan seçilen cumhurbaşkanı bu reforma öncülük edecektir. Ve bu yetki azalmasını da kabul etmeli ve bu böyle baştan belli olmalı.

Av. Muharrem Erkek

Bu yüzden bu çok önemli, televizyon tartışma programında görüyorum. Böyle bir bilgi kirliliği yaratılmak isteniliyor. Sizin de vurguladığınız gibi, referandumdan sonra Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem'e geçildikten sonra bir seçim yapılması şart değil. Kesinlikle şart değil. Zaten olmaması gerektiğini de ağırlıklı görüş var. Bir de akla şöyle bir soru geliyor, diyorlar: "Başbakan partili değil mi?" Arada çok büyük bir fark var değerli katılımcılar. Bizim anayasamızda "Türkiye Cumhuriyeti devletini ve milletinin birliğini cumhurbaşkanı temsil eder" diye yazıyor, başbakan değil. Başbakan'ın partili olması çok doğal. Ama cumhurbaşkanı da bizim anayasamız farklı noktaya koymuş ki, sistem cumhurbaşkanını partili yapınca, vali de kendini il başkanı olarak görüyor. Onun için bu sistemin mutlaka değiştireceğiz.

Ece Güner Toprak

Sayın Erkek, parlamenter sistemde bu belirttiğiniz konuda şunu çok iyi anlamak lazım. Gücün kişiselleştirilmesine daha az imkân veren bir sistem. Çünkü cumhurbaşkanı var, tarafsız denetim organı gibi, bir hükümet var. Ve ortak karar alıyor. Ve meclise karşı sorumlu, yani öyle bir sistem ki ve bu yüzden demin konuşmanızda söylediniz. İn-

sani gelişmişlikte birleşmiş milletlere ilk yirmi ülkenin on dokuzu parlamenter sistem ile yönetiliyor. Tek istisna ABD yani bu yüzden işte daha fazla istikrarlı yol açıyor. Parlamenter sistemde daha gücün kişiselleştirilmesi oluyor. Hükümet yürütme konusuna geçelim. Bülent Bey bir soru şeyi çok önemsiyorum. Ben bu önerinin iyi anlaşılmasını da istiyorum. Yani tüm hükümet formüllerine fırsat verecek, bu yöntemle meclis, yasamada gerçek yetkili olacak. Hükümet belirlemede Haziran 2015'te yaşadığımızı tekrar yaşamayacağız. Birinci parti kuramasa ikinci partiye görev verilir. Haziranda biliyorsunuz ana muhalefetten birilerine fırsat verilmemişti. Hükümet kuramadı bu da çok önemli. Yapıcı koruyucu güvensiz oyu da, çok anlaşılсын isterim. Yani alternatif bir hükümet olmadıkça mevcut hükümet düşmeyecek. Bu da istikrar yönünden sanırım iyileştirmeler.

Av. Bülent Şahinalp

Ece Hanım, ilk günden itibaren yeni sisteme, adına Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemi derken, geçmişte parlamenter sistemde yaşadığımız olumsuzlukları, kötü hatıraları göz önüne bulundurarak, sistemi yeniden sorguladık. O yüzden adı Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem. Sizin de belirttiğiniz gibi yeni sistemde eski hükümeti devirmeden önce yeni hükümetin de kompozisyonunu belirlemek, o mutabakatı sağlamak, dolayısıyla bir geçiş süreci, yani hükümete güvensizlik oyu verip görevden uzaklaştırma düşüncesine geldiği noktada, mutlak surette yeni hükümetin de bu kompozisyonunu belirlemek, yeni mutabakat oluşturmak ve kamuoyunun önüne bu hükümet devrildiğinde şu modelle, şu kompozisyonda parlamento çoğunluğuyla yeni hükümeti kurmaya da adayız ve

hazırız demelerini öngördük. Avrupa’da bazı ülkelerde uygulanan bir sistemdir. Bildiğim kadarıyla Almanya’da var, Avustralya’da var. Dolayısıyla biraz oradan ilham almış olduk. Yaşadığımız o kötü hatıralar hükümet kurulamaması, hükümeteşiz günler bu yeni sistemde bir daha yaşanmayacak. Gündeme gelmeden bir cümleden bahsededeğim. Bütçe hakkı: Hâlihazırda uygulanan adına Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi denen bu ucube sistemde 1215 Magnakarta’dan bu yana meclislerin en önde gelen görevlerinden biri olan bütçe hakkı da meclisten alınmış oldu. Mevcut bugünkü uygulamada cumhurbaşkanlığı tarafından sevk edilen bütçe kanunu, meclis tarafından reddedilse bile; kabul edilmese bile, bir önceki yılın bütçe rakamlarını tüfe oranında artırarak, otomatikman yeni yılın bütçesi uygulamaya başlanıyor. Yani meclislerin en önde gelen görevleri olan bütçe hakkı bile 900 yıllara varan, neredeyse geçmiş olan dünya demokrasilerinde uygulanan bütçe hakkını bile bu bahsettiğim sistem meclisin elinden almış, yetkilerini kısıtlamış, sınırlamış oldu.

Ece Güner Toprak

Aynen, bütçe hakkı çok önemli. Çünkü parlamentonun dediğiniz gibi belki de birinci görevidir. Ülke adına vizyon çizme ve başkanlık, parlamenter sistem, yarı başkanlıkta her zaman parlamentodadır son söz. Bizim ülkemizde bilmiyorum ne kadar herkes bu son söz parlamentodan elinden alındı. Bütçe hakkında çok kısa bir soru şeffaflık konusu; yani bu örtülü ödenek seviyesi aşağı iniyor. Yap, işlet, devret bunda bir şeffaflık yok. Devlet sırrı, ticari sırrı ayıracaksınız varlık fonu sorunu. Yani çok kısa şeffaflık konusunda da sanırım planlarınız var. Bilmiyorum, kim cevaplamak ister?

VATANDAŞ KENDİ ÖDEDİĞİ VERGİLERİN NE YAPILDIĞINI BİLMİYOR

Bülent Şahinalp

Yaklaşık dört yıl süren Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin bir özelliği de, sizin belirttiğiniz gibi şeffaflığın tamamen ortadan kalkmış olması. Bu konuda varlık fonu adı altında neredeyse bir paralel hazine daha yaratıldı. Ne işlemler yapıldığını, yani hiç kimse bilmiyor. Vatandaş, yani vergi ödeyen vatandaş, kendi ödediği vergilerine ne yapıldığını şu an bilmiyor. Köprü projeleri buna örnektir. Yap, işlet, devretlerin tamamı da buna bir örnektir. Son bir cümle söyleyeyim. Kamu ihale yasası, yaşadığımız bu süreçte tam yüz doksan dört kere değişti. Yani bir anlamda uygulamaya uygun yasal çerçeve hazırlanıyor. Ya da yapmak istediklerine uygun bir yasal çerçeve hazırlanıyor. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem mutabakat metninde, liderlerimizin imzalamış olduğu metinde, kamu ihale yasasının da yeniden kaleme alınacağını belirttik.

Ece Güner Toprak

Sayın Yeneroğlu'na sorayım. Çok teşekkür ederim. Etkin yaşamada esasen bunun ilk günde, ilk hızla hazırlayacağınız örneğin kamu ihale yasası greco (Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu) tavsiyeler siyasi etik yasası parti içi demokrasi bunları herhalde bir nevi meclis tekrar ülkenin vizyonunu çizen parlamento olacak. Yani tekrar ön plana çıkacak. Herhalde öyle de bir amaç var burada değil mi? burada bir hedef var.

Av. Mustafa Yeneroğlu

Elbette Öyle ki biz biliyorsunuz, başta G¼çlendirilmiŐ Parliamenter Sistemi, bu sistemi çok aŐan, gerçekten yeni bir zg¼rl¼k¼ demokrasi anlayışı ¼zerine bina edilen bir b¼t¼nl¼kten bahsediyoruz. O sebepten dolayı G¼çlendirilmiŐ Parliamenter Sistem metnimize de aynı zamanda sizin bahsettiğiniz konuları da çok geniş bir biçimde aldık. Kararın başlığı altında yolsuzluklarla m¼cadele konusunda gereken tavsiyeleri Avrupa Konseyi'nin bu konudaki Venedik Komisyonu'nun nerilerinin T¼rkiye'de yasalaŐması konusunda bir s¼re iŐleteceđiz. Bu zaten bizim yasama komisyonumuzun g¼ndeminde olan bir başlık. Biz Şu an bu n¼m¼zdeki aylarda bunun çalışmalarını bitireceğiz. Yeni parlamento teŐekk¼l ettikten sonra, elbette oradaki parlamento ortamı içinde ilgili komisyonlarda da g¼zden geçirilecek. Mutlaka bu g¼zden geçirmenin neticesinde, yine Őimdiden belirleyeceğimiz bir takvim çerçevesinde, bunların her birisi s¼re içinde, bir zaman eylem planı içerisinde, y¼r¼rl¼đe konulacaktır. S¼re konusunda m¼saade ederseniz özellikle bu h¼k¼metin kurulması, d¼Ő¼r¼lmesi konusu biraz böyle hani tabi Portekiz ve İŐpanya'da örnekler var. Almanya Anayasası'nda bir ereve var. Ama T¼rkiye'de geçmişte tabi h¼kmet istikrarsızlıkları genelde aklımızda olduğu için ve aynı zamanda da koalisyon k¼lt¼r¼n¼n bir zaaf algılandđı için, maalesef bu da ciddi bir problem. ¼nk¼ uzlaŐma k¼lt¼r¼, bir zaaf olarak algılandđı için de koalisyon k¼lt¼r¼ de zaaf olarak algılanıyor. Hatta koalisyon adeta sandalye dağılımlı Şeklinde algılanıyor. Hiç alakası yok. Koalisyon k¼lt¼r¼n¼n g¼l¼ olduğu ¼lkelere baktığımız zaman, mesela Danimarka y¼zon yıldan daha fazla ¼l¼ - drtl¼ koalisyonlarla y¼netilen ve d¼nyanın ilk drd¼nde, beŐinde olan ¼lkelerden birisi.

Hem demokrasiyle hem ekonomisiyle, Almanya aynı şekilde son otuz, kırk yıla baktığımız zaman, hep ikili üçlü koalisyonlarla yönetilen, ama koalisyonlarla yönetilse bile işin başında çok ciddi, detaylı hükümet programı ve eylem planı doğrultusunda çalışan bir mekanizma. Türkiye’de de bu kültürü geliştirip yeşertmek gerekiyor. Şimdi biz hükümetin özellikle istikrarsızlıklar olmasın diye Alman Anayasası’nın çerçeveyi de diğer bir iki örneği de dikkate alarak şunu yaptık. Hükümetin gensoru vardı biliyorsunuz akıllarda, eskiden gen soru mekanizması vardı. Gensoruyla yapıcı güvensizliği biz birleştiriyoruz. Yani bir grup, parlamentoda eğer hükümeti düşürmek istiyorsa kendi başbakanın önerisiyle parlamentodan 301 yani parlamentonun salt çoğunluğu alması gerekiyor. Dolayısıyla 600 milletvekili üzerinden şu an hesap yapıyor. 600 milletvekili olursa 301 milletvekili oyuyla, yine başbakanın seçildiği takdirde eski hükümet düşmüş olacak, dolayısıyla eski hükümetin düşürülmesi ile ilgili ayrı bir mekanizma işletilmiyor. Bakanların durumu biraz daha farklıdır. Bakanlar bireysel olarak düşürülebiliyor. Ama hükümetin düşürülebilmesi için yeni başbakan meclisten güvenoyu alması gerekiyor. dolayısıyla böyle bir durumda da ülkenin hükümet istikrarsızlıklarıyla karşı karşıya kalması gibi bir durum, baştan önlenmiş ve engellenmiş oluyor. Bunu da vurgulamak istedim.

Ece Güner Toprak

Bu konu çok önemli beş-altı dakikamız kaldı. İki, üç sorum var. Çok kısaca Sayın Erkek’e yargı ile ilgili çok kısa bir cümle, yargı yapısal olarak yargı bağımsızlığı nasıl sağlanacak?

Av. Muharrem Erkek

Çok teşekkür ederim. Çok kısa, bir kere hâkimler savcılar kurulunun yapısı çok ciddi bir şekilde değiştiriliyor. hakimler ve savcılar kurulunu ikiye ayırıyoruz Hâkimler savcılar kurulunu yürütmenin siyasi yargı üzerindeki etkisini kaldırıyoruz. Bu çok önemli hâkimler savcılar kuruluna, Anayasa mahkemesine, yüksek yargıya, seçimler yine yargının içinde olacak. Yine mecliste olacak. Şimdi biliyorsunuz cumhurbaşkanı bir parti genel başkanı. Aynı zamanda Danıştay'a üye atıyor. Hâkimler savcılar kurulunu belirliyor. Hâkimler savcılar kurulu eliyle bütün yargıyı vesayet altına alabiliyor. Buna kesinlikle son vereceğiz. Şöyle bir bakış açımız var. Hep deriz ya hukuk devleti, sosyal devlet, artık çevre devleti de olmak zorundayız. Mesela yargı içerisinde çevre mahkemeleri de öneriyoruz. 2010 yılından sonra dünyada bu birçok ülkede başladı. Ekosistem hakkı artık evrensel bir haktır. Yani gelecek nesillerin hakkı. Sağlıklı bir dünyaya doğma hakkı. Onun için çevre yargısını da mutlaka kuracağız. Detaylara girmiyorum ama çok ciddi bir reform, gerçek anlamda bir reform olacak. Bugün hani diyorlar ya dördüncü yargı paketi. Beşinci yargı paketi değerli baro başkanımız da burada, bunlardan hiç biri reform değil. Bazı yasalarda değişiklikler yapılıyor, kendilerine ilişkin düzenlemeler.

Ece Güner Toprak

Bağımsızlığı yapısal şekilde bağlanıyor ve bu önerdiğiniz hâkimler, savcılar kurulu atama şeklini anayasa mahkemesi sağlıyor. Bunu gerçekten tüm çağdaş anayasalardaki sistemlere benzer ve bu kanaatimce çok önemli. Çünkü temel hak ve özgürlükleri süslü maddeler koruyamaz. Siyasi otoriteden bağımsız yargı, kaliteli yargı koruyabilir.

Son olarak bir sorum, son bir soru daha soracağım çok kısa. Kurumsal yapı için, o toplantıdaydınız. Sadece merkez bankası bugün yaşadığımız ekonomik krizde merkez bankasının tamamen bağımsızlığını yitirmiş olmasının mı payı var? Merkez bankası başkanı örneğin orada da tamamen kurumsal yapının ve bağımsız düzenleyici denetleyici kurumlar içinde geçerli olacak kurumsal yapının tekrar güçlenmesine izin verecek bir sistem kurulacak ve korunacak.

Bülent Şahinalp

Teşekkürler Ece Hanım. Pazartesi günü kamuoyuna açıkladığımız yapısal reformlar komisyonunun raporunda dört başlık yer alıyor. Bunların bir tanesi de sizin belirttiğiniz gibi merkez bankası bağımsızlığının yeniden sağlanması. Ekonomide yaşadığımız pek çok sorunun başlangıcında kamuoyunun 128 milyar olarak bildiği yılbaşından bu yana devam eden satışlar nedeniyle bugün 178 milyar seviyesine çıkan, sizin bizim hepimizin merkez bankası'ndaki döviz rezervlerini kime, hangi kurda, hangi miktarda, ne şekilde satıldığını bilmediğimiz rezerv satışı geliyor. İktidar yetkilileri hatırlarsanız konunun başlangıcında birbirine son derece çelişkili açıklamalarda bulundular. Cumhurbaşkanı eksilen bir şey yok, orada duruyor, dedi. Sonra sattık ama covit tedavisi için kullanıldı, dendi. Sonuçta öğrenildi ki 128 milyar dolar rezervler seçim öncesi döviz kurlarını (7) yediyi aşmaması için satılmış. Kaleme aldığımız metinde merkez bankası bağımsızlığını aşmamak şeklinde, başta personel rejimi olmak üzere, merkez bankası başkanının atanma şeklini, nitelikleri, başkan yardımcıları, para politikası kurulu üyelerinin hangi nitelikleri sağlanması gerektiği. Merkez bankası başkanının kanunda belirtilen haller dışında görevden alınamayacağı. Şu an biliyorsunuz bir gece yarısı kararıyla merkez bankası baş-

kanı ya da başkan yardımcılarını görevden alınıyor. Aradan üç ay geçiyor bir daha bir değişiklik oluyor. O da görevden alınıyor. Bütün bunları engel olmak liyakatli kadroların tekrar merkez bankası'na yönetimine dönmesini sağlayacak merkez bankası kanunda değişiklik yapmadan İstanbul'a taşınmasını geri çevirip tekrar merkez bankasının Ankara'da görevlerine devam etmesini sağlayacak düzenlemeleri öngördük. Hatta merkez bankası'nın yasaya aykırı olarak İstanbul'a taşınmasından doğan maddi zararın da ilgililerden tazmin edilmesine ilişkin madde bile kaleme aldık. Çok teşekkür ederim.

Ece Güner Toprak

Kurumsal yapı ve liyakatli ekipler ekonominin toparlanması için en önemli konu olacak. Son bir soru soracağım. Sonradan bir vurgu yapmak istiyorum. Yürütme, bu tek benim, cumhurbaşkanı çok önemli diye düşünüyorum. Yürütmede katı süreç kısıtlamaları ve dönem kısıtlamaları demokrasi muhafazası için en hayati konulardan biridir. Kimse vazgeçilmez değil. Ama demokrasi vazgeçilmez. Son bir soru için size de çok kısa bir cevap rica edeceğim, sonra sizlere soracağım.

Kadınlar konusu bunu önemsiyorum çünkü 1935'te mecliste on yedi kadın milletvekilimiz vardı. O dönem ABD'de sekiz kadın vardı kongrede. İngiltere'de de sadece dokuz kadın vardı. Fransız kadınlarının ise daha seçilme hakları yoktu. Atatürk'ün sayesinde bu cumhuriyetin vizyonu sayesinde kadın temsili konusunda en ön sıralarda idik, liderdik dünyada. Şimdi en geri sıralardayız. Avrupa'da 80'li yıllardan sonra 90'lı yıllarda, cinsiyet kotası ile birçok ilerleme sağlandı.

Sadece milletvekilleri ve bakan değil, yargıda kamu üst yönetimde, her yerde daha çok kadın, bir bakıma hepimiz görmek istiyoruz.

Belki sizlerden her birinizden bir iki cümle bu konuda alabilir miyim? Bitirirken kimden başlayayım? Sayın Yeneroğlu'ndan.

Av. Mustafa Yeneroğlu

Evet, tabi biz Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem mutabakat metninde temel haklar üzerinde de detaylı bir biçimde durduk. Şimdi Bahadır Hoca'm, burada görmüyor ama dolayısıyla orada çok geniş bir çerçeve ortaya koyduk. Hani ötekileştirme hissini doğuran, içindeki tüm uygulamaları ortadan kaldırılması konusunda çok güçlü mutabakat sağladık. Bunun da çoğulcu, özgürlükçü demokrasi anlayışı üzerinde bina edilmesi hususunda bir çerçeve ortaya koyduk. Kadın erkek eşitliğine öncelik, bir devlet politikası haline getirilmesi ve bütün yasal yapısal gereklilerin yerine getirilmesi konusunda bir çerçeve belirledik. Kadına yönelik şiddete de etkin bir biçimde mücadele edilmesi ve bununla ilgili uluslararası ve ulusal mevzuatın gözden geçirilmesi, uluslararası mevzuatın da uygulanması konusunda birçok ciddi sorunlarımız var. Biliyorsunuz, ama bakın en önemli mesele, belki de burada eğitim müfredatını ilk gün 1. sınıftan itibaren insan hakları ve kadın erkek eşitliği derslerinin mutlaka konulmasında ortak bir tutumun söz konusu olması, çok önemli diye düşünüyorum. Çünkü sonuçta oradan başlamadıktan sonra, sonradan sonuçlar yapılan düzenlemelerle maalesef kadın, erkek eşitliğini sağlayamıyorsunuz. Ve cinsiyet kotası da çok önemli bana göre. Hedef parito (asgari çaba ilkesi) olması lazım. Ama en azından mutlaka cinsiyet kotası bütün üst düzey mekaniz-

malarda, özellikle yargıda uygulanması gerekiyor. Detaya girmek istemiyorum. Serap Hoca'm burada mutlaka o konuya değinecektir.

Ece Güner Toprak

Tamam, çok teşekkür ederim.

Av. Muharrem Erkek

Şimdi şunu da çalışıyoruz. Mesela anayasamızda yazıyor ya kimlerin milletvekili adayı olamayacağı. İşte şu, şu, şu suçları işleyen, zimmettir, rüşvettir, irtikâptır, şudur budur. Şunu da ekleyeceğiz. Çocuğa ve kadına yönelik, çocuğa yönelik istismar, kadına yönelik istismar, şiddet suçu işlemişse milletvekili adayı olamayacak.

Ece Güner Toprak

Bu konuda bir kararlık görüyorum. Altı partiden ve bu çok önemli özellikle kadınlar için çok önemli. O zaman şimdi sizlerden soruları alayım.

KATILIMCI SORULARI

Ece Güner Toprak

Sedef Hanım sizden alayım.

Sedef Kabaş

Öncelikle çok teşekkür ederim. Çok güzel, çok verimli bir paneldi. Tarihi bir sorumluluk var omuzlarınızda. Bu bilinçle hareket ettiğinizi ve çalıştığınızı görüyoruz. Gerçekten sizin de ifade ettiğiniz gibi bir tarihi dönemeçteyiz. Uçurumun kıyısındayız ve eğer başarılı olursanız aslında Türkiye kazanacak ve Türkiye'yi uçurumun kıyısından alıp demokratik bir düzen içinde aydınlık müreffeh ve adil bir Türkiye'ye kavuşacağız inşallah. Ancak bunun olabilmesi için yaptığınız çalışmalardan önce biz bu seçimi kazanmalıyız. O yüzden bu noktada ben biraz şeytanın avukatlığını yaparak, en kritik soruyu sormak istiyorum. Tabi buradaki bütün katılımcılar adına o da şu: Eğer bu seçimi kazanamazsak, şu ana kadar söylediğiniz her şey ve yaptığınız bütün çalışmaların hepsi çöp olacak. Dolayısıyla önce bizim seçimi kazanmamız lazım. Bu seçimi kazanmamız için kamuoyundan çok büyük oranda bir kaygı seziyorum. Twitter hesabımda bugün bu panellerden bir tanesinde moderatörlük yapacağımı ve sormamı istediğiniz soruları ne şekilde sormam gerekir konusunda bir görüş beyan ettim. İnanır mısınız,beş yüzü aşkın soru geldi. Yani beklenti

çok büyük, sorular çok. Ama bu soruların ilki ve çoğunluğu şu yöndedir. Onu ifade etmek istiyorum. Kaygı şu, seçim olacak mı? Olacaksa adil ve güvenilir bir seçim olacak mı? Sığınmacılar hızla vatandaş yapıyor. Oy kullanacaklar mı? Adil seçim platformu çökmüştü, şimdi nasıl bir seçim sistemine yönelik çalışıyorsunuz? O akşam internetin bile kapatılacağı riskini dikkate alıyor musunuz? Parmak boyası uygulaması geri gelecek mi? Seçimi kaybettikleri halde gitmemeleri riski var mı? Seçim öncesi ya da sonrası kaos ortamı yaratma riski konusunda ne düşünüyorsunuz? Bütün bunlara yönelik olarak altılı masa, B planınız, önlemlerinizi ve çalışmalarınızı nelerdir.

Av. Muharrem Erkek

Peki bu önemli soru için çok teşekkür ederim. Şimdi tabii ki zaten altı parti sayın genel başkanların görevlendirmesi ile bir seçim güvenliği komisyonunu oluşturduk. Seçim kanununda değişikliğe gittiler, biliyorsunuz. Şimdi bir iktidar, bir ilde ya da ilçede seçim kurulunun başında görev yapan en kıdemli hâkimden niçin rahatsız olur, Neden rahatsız olur, mesela bizim seçim kanunumuz nasıldı? İl seçim kurulunun başkanı o ilin en kıdemli hâkimidir. İlçe seçim kurulu başkanı ilçenin en kıdemli hâkimidir. Biliyorsunuz şimdi işte kuraya girsin, dediler. Bunlar hep seçim kaybetme korkusu, tezahürleri. Zaten bir iktidar seçime az bir zaman kala seçim kanunu ile oynamaya başlamışsa, o iktidar gitmiş demektir. Burada hiçbir endişemiz olmaz. Biz ne diyoruz? Biz seçim güvenliği konusunda altı parti çok ciddi çalışmalar yapıyoruz. Şimdi ayrıntılara girmem burada mümkün değil. Ama sandık kurulu üyelerini; müşahitlerin, gözlemcilerin eğitiminden tutun, avukatların örgütlenmesine kadar il il çalışılıyor. Çünkü biz mutlaka ve mutlaka her sandıktan çıkan seçmen iradesine sahip

çıkmalıyız. Ama ben inanıyorum ki oy kullanan vatandaşlar da oylarını takip edecekler. Çok ciddi bir duyarlılık var bu konuda. Seçim olmak zorundadır. Seçim olmaması gibi bir durum asla söz konusu olamaz. Yani zamanında olabilir, önce olabilir. Veya anayasaya göre hiç öyle bir şey tabi kimse öyle bir şey, arzu etmez. Anayasa savaş halinde bir yıl erteleme imkânı tanıyor. Ama yani bunu artık kullanabilecek düzeye gelseler dahi, kullansa bile nereye kadar kaçacak. Mutlaka o sandık gelecek. Sandığın gelmemesi gibi bir ihtimal asla söz konusu değil. O sandıktan çıkan iradeyi de hiçbir yapı hiçbir güç değiştiremez. Acaba giderler mi, mutlaka hiçbir iktidar sandıktan çıkan iradeye rağmen kalamaz. Tek adam rejiminde de meşrutiye nereye dayandırır. Sandığa, seçime dayandırır. Onun için bu konuda ciddi çalışıyoruz. Mesela bu konuda ciddi bir altyapımız var. Bilişim olarak, hem veri olarak, Yüksek Seçim Kurulundaki tüm seçmen listelerinden tutun da her şey, ciddi bir şekilde denetliyoruz. O seçim zamanı çöken, adil, sivil toplumun oluşturduğu şey çöktü. Bu konuda da seçim güvenliği ile ilgili de ama altı parti birlikte çalışıyor. Bazı detaylara burada tabi girmeyeyim ama il il de çalışılıyor. Bölge bölgede çalışıyor. Ve bu çalışmalara kararlılıkla devam edeceğiz. Teşekkür ederim.

Ece Güner Toprak

Sayın Yeneroğlu, bir şey ilave etmek istiyor.

Av. Mustafa Yeneroğlu

Bir konuya değinmek istiyorum. Adil seçim olacak mı? Tabi adil seçim olmayacak. Adil olabilmesi için bir kere toplanti özgürlüğü, fikir özgürlüğü, gösteri özgürlüğü, basın özgürlüğü, Avrupa Konseyi'nin bu konuda kriterleri var.

Sadece seçim günü ile ilgili bir mesele değil, şu anda işletilen süreç özellikle şu anda sözde dezenformasyon yasası twitter mecrasında kısıtlamalar amaçlayan, aynı zamanda iktidarın yanlış manipüleatif bilgilerini tasviye edici bilgiler veren gazetecilerin cezalandırılmasını amaçlayan bir dizi çalışma var. Biliyorsunuz, dolayısıyla biz adil bir seçime girmeyeceğiz. Adil bir seçime girmesek bile mutlaka ve mutlaka demokratik Türkiye idari yapısı, seçim, kazanılması lazım. Bu şu demek: Bence öfke dilinden de uzak durulması gerekir. Toplumun böyle bir sıkıntısı da var. Biz seçimi toplumun herhangi bir kesimine karşı kazanmıyoruz. Biz seçimi gerçekten herkesin huzurunu esas alan bir anlayışla ile kazanacağız. Dolayısıyla bunun aksini ortaya koyabilecek yaklaşım biçimlerine de hep birlikte toplum olarak demokratik kültüre ters düştüğü takdirde itiraz etmemizin gerektiğini özellikle vurgulamak istiyorum. Çünkü bu konuda benim ciddi endişelerim var. İktidar elinden gelen her şeyi yapacak, ama iktidar elinden gelen her şeyi yapsa bile demokratik kültür içerisinde kalarak toplumu da bu konuda bütün zorluklara rağmen korkunç bir hayat pahalılığı var. Korkunç bir yoksulluk var. Ama sonuçta Türkiye'nin huzuru her şeyin önünde bir mesele ki bizim de zaten ortak derdimiz bu. Sığınmacılar konusu, devamlı sığınmacıların oy kullanması dile getiriliyor. Değerli arkadaşlar bakın bütün siyasi partiler devamlı bir biçimde seçmen listeleri alıyorlar. Bu seçmen listeleri son 15-20 yıl geriye de gidip bütün en detaylı mahallelere kadar aktifleştiriyorlar. Dolayısıyla her bir siyasi parti kendi hangi mahallede olursa olsun, hangi siyasi sandıkla ilgili olursa olsun, seçimin ne durumda olduğunu görüyor. Yeni seçmenlerin gelip gelmediğini görüyor. Burada sığınmacılarla ilgili bir durumun kamuoyunda dile getirildiği şeklinde söz konusu olmadığını özellikle vurgulamak istiyorum. Seçimleri be-

lirleyecek nitelikte zannedersen Hatay'ın bir beldesinde herhalde böyle bir şey söz konusuydu. Ama oradaki durum yine çok farklı, geçmişten kaynaklanan Suriyelilerle iç içe olan bir ortamdan kaynaklanıyor. Bunun ötesinde hiçbir yerde Türkiye'de sığınmacıların seçimi belirleyici belirleyebilecek bir güçte olmadıklarını zaten görüyoruz. Ben özellikle şunu da vurgulamak istiyorum. Benim hayatım yurt dışında göçmen olarak geçti. Hayatım boyunca Türk düşmanlığı ile mücadele etmiş olan bir insanım. O sebepten dolayı da şunu vurgulamak gerekiyor. Sığınmacıları hedef alan bir dilden de özellikle kaçınılması gerekiyor. Hedef alınacak bir yer varsa o da iktidarın kendisidir. Çünkü iktidar sınırları delik deşik etti. İktidar doğru dürüst bir Suriye politikası ortaya koymadı. İktidar bu sığınmacıların da hayatını sıkıntıya sokan uygulamalarla şu an toplumumuzda çaresizliklerle karşı karşıya bırakıyor. O sebepten dolayı sığınmacıların kendisini hedef alan bir dilin de demokrasiyi çok daha fazla zedeleyeceğini dikkate alarak iktidarın da bu kutuplaşmayı teşvik edici yaklaşımlarına da dikkat etmemiz gerektiğini özellikle vurgulamak istiyorum.

Ece Güner Toprak

Bir soru daha: Parti liderleri milletvekili adaylarını seçerken ön seçim yapılacak mı? Parti içi demokrasi milletvekili seçiminde kullanılacak mı?

Av. Muharrem Erkek

Şimdi Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem mutabakat metninde de yazdık. Aslında Anayasa, siyasi partiler kanunu seçim kanunu, bütün olarak ele alıp demokratikleştireceğiz, tabii ki bunu, parti içi demokrasi de çok önemli.

Ama bunlar Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem’de yapılacak anayasa, yasa ve yasal reformlarla getirilecek ve gerçekleşecektir. Teşekkür ediyorum.

Katılımcı Soruları

O zaman kısa bir soru sorabilir miyim? Emekliler adına öncelikle cumhuriyetimiz mevcut ülkemizi yönetenler, gittikçe otoriterleşiyor. Cumhuriyetimizi de tehlikeye sokuyor. Sizleri de cumhuriyeti kuran Gazi Mustafa Kemal Atatürk’ün ve arkadaşlarının cumhuriyeti kurduğu, Kuvâ-yi Milliye, sizleri de ikinci Kuvâ-yi Milliye’nin birer ferdi olarak görüyoruz. Biz emekliler, milyonlar sadece seçimden seçime oy deposu olarak görülenleriz. Bizler, bizi ezenlere karşı özellikle bir araya gelerek, Türkiye emekli platformu girişimini başlatmış bulunuyoruz. Önümüzdeki aylarda göreceğiniz gibi, meydanlara emekli ve emekli olmayı bekleyen yüz binler meydanlara çıkacaktır. Parti programlarınıza bu en çok mağduriyetten ezilen kesimi ile ilgili gerek demokratik, gerek ekonomik hakları konusunda bir şeyler göremedik. Ancak inanıyoruz ki sizler de bunları destekleyecek demokratik ve ekonomik haklar konusunda destek vereceksiniz. Buna inanıyoruz. Sizin önünüzde dosyalar var. Sizin için, Sedef Hanım için ve altı partinin genel başkanı için birer tane vermenizi talep ediyorum. Ayrıca bir projemiz var. Onuda hepimizin huzurunda sunduk. Emeklilere sosyal tesisler projesi Kartal’da başlamak üzere, teşekkür ediyorum.

Av. Muharrem Erkek

Ben teşekkür ederim. Dosyayı aldım. Ama bizden sonraki oturum için saygı gereği bitirmemiz gerekiyor. Şunu söyleyeyim; emekliler, işsizler, gençler, asgari ücretle çalışanlar 40 milyona yakın insanımız, derin bir yoksullukla mücadele veriyor. Artık bu bilinçle çok ciddi çalışmalar yapıyoruz. Bu kesin, sizlere yönelik, bu konuda kimsenin lütfen endişesi olmasın. Çok teşekkür ediyorum.

İKİNCİ OTURUM

1.

Sedef KABAŞ

Gazeteci ve Siyaset Bilimci

2.

Prof. Dr. Serap YAZICI

Gelecek Parti Genel Başkan Yardımcısı

3.

Prof. Dr. Bahadır ERDEM

İYİ Parti Genel Başkan Yardımcısı

4.

Av. Bülent KAYA

Saadet Partisi Genel Başkan Yardımcısı

Sedef KABAŞ
Moderatör

Prof. Dr. Serap YAZICI
Konuşmacı

Prof. Dr. Bahadır ERDEM
Konuşmacı

Av. Bülent KAYA
Konuşmacı

Sedef Kabaş'ın başkanlığındaki panel başlamış bulunuyor.

Moderatör ve panelistler: Gazeteci ve Siyaset Bilimci Sayın Sedef Kabaş. Gelecek Parti Genel Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Serap Yazıcı. İYİ Parti Genel Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Bahadır Erdem. Saadet Partisi Genel Başkan Yardımcısı Av. Bülent Kaya hoş geldiniz, şeref verdiniz.

Sedef Kabaş

Öncelikle hoş geldiniz. Önemli bir panel, bu önemli bir gün, çünkü çok kritik bir dönemden geçiyoruz. Ve bu kritik dönemin Türkiye açısından ne derece, aslında riskleri barındırdığının farkında olan bir kitle ile karşı karşıya olduğumuzun gayet bilincindeyiz. Böyle bir imkânı tanıyan böyle bir organizasyonun yapılmasına büyük emeği olan Kent Kültürü ve Demokrasi Derneği Başkanı Sayın Metin Ağırman'a, Kartal Belediye Başkanı Gökhan Yüksel'e de çok teşekkür ediyoruz. Çünkü bu toplantılar gerçekten önemli fikir teatisinde, alışverişinde, bulunmak ve siyasetin kalın duvarlarını bertaraf etmek; siyasetçiyle kamuoyu ve halk arasında direkt bir bağlantı kurmak açısından çok kıymetli. Dolayısıyla Metin Bey'e de Gökhan Bey'e de ev sahipliğinden ve bu organizasyon için hepinize adına teşekkür ediyorum.

Şimdi konu malum “Neden Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem?” Çok fazla lafı uzatmayacağım. Değerli konuşmacılarımızdan kısa değerlendirmeler alacağım. Çünkü sizlerden gelecek sorulara daha fazla yer vermeye çalışacağım. Bu ikinci çalıştayda, panelistleri zaten tanıyorsunuz, kendilerini. Ama nezaketen kendilerini takdim edeyim. Gelecek Partisi Genel Başkan Yardımcısı ve çok değerli olan Sayın Prof. Dr. Serap Yazıcı, bizlerle, İYİ Parti Genel Başkan yardımcısı ve değerli bir hukukçu Sayın Prof. Dr. Bahadır Erdem, bizlerle ve yine Saadet Partisi Genel Başkan Yardımcısı değerli genç bir hukukçu olan Av. Bülent Kaya bizlerle.

Şimdi Prof. Dr. Serap Yazıcı Hanım’la başlayacağım. Cumhurbaşkanı Hükümet Sistemi dediler ama önceki panelde de konuşulan aslında bizim de ifade ettiğimiz böyle bir ucube sistemle karşı karşıyayız. Lafın gelişi Cumhurbaşkanı Hükümet Sistemi deniliyor. Gerçek anlamda bir tarafsız cumhurbaşkanı yok. Gerçek anlamda bir hükümet sistemi yok. Karşı karşıya kaldığımız şey kelimenin tam anlamıyla açık söyleyeyim, RTÜK de istiyorsa bizi haber yapabilir. Tek adam rejimi bu, yani bir kişi için organize edilmiş, planlanmış, yürürlüğe konulmuş ve biraz önce ilk panelde de hatırlayacağımız gibi Sayın Muharrem Erkek’in belirttiği gibi, Sayın Muharrem Erkek, çok güzel ifade etti. Oldubittiye getirilmiş bir sistem bu. Yani birine göre bir terzi, bir sistem dikmiş. O kişi olmasa bu sistem olmayacak. Yani eğer aday Erdoğan olmasaydı bizim şu anda böyle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ya da bir başka deyişle başkanlık gibi bir sistemimiz olmayacaktı. Bir oldubittiye getirildi. Ohal sürecinde yapıldığının altını çizdi Sayın Erkek. Bir daha hatırlarsınız böyle mühürsüz oyların da oyunu oynandı. Neyse olan oldu. Şu anda biz böyle bir ucube sistemin, aslında bize ikram ettiği, ciddi bir ekonomik

kriz ve çökmüş bir eğitim sistemi ile işlevsiz bırakılmış bir parlamento ve meclisle, tamamı ile bir insanın tahakkümü ve vesayeti altında mahkûm edilmiş ve iktidarın adeta sopası haline getirilmiş bir yargı sistemi ile temel hak ve sorumluluklarımızın hırpalandığı ve adeta yok edildiği bir dönemle karşı karşıyayız. Şimdi sorum şu: Sayın Yazıcı çok da detaya girmeden biz çok şey kaybettik bu sistemle. Ama bu sistemin kayıplarını siz de ifade edeceksiniz. Şimdi bu Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem, siyasi temelde baktığımız terminolojide parlamenter sistem var. En iyi yirmi ekonominin on dokuzunda parlamenter sistem var. Yirmi-si de ABD’de deli gibi bir denetim var. Yani kafanıza göre bütçe yapamazsınız. Kafanıza göre yargıya karışamazsınız. Tamamıyla bir biçimde istediğimiz denetleyici bir sistem var, orada. Kademe kademe her açıdan denetleniyor. O yüzden bu denetleme ve şeffaflık, dengeyi tesis ettikleri için bir başka parlamenter sistem var orada. Dolayısıyla Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem farkı nedir? Sokaktaki insan parlamenter sistemi az buçuk biliyor zaten. Biraz önce tanımını yaparken cumhurbaşkanını tarafsız biliyoruz. Onlarca yıl tarafsız bir cumhurbaşkanı seçti bu millet. Ya da meclisin seçtiğini gördü. Ya da parlamentonun en fazla oyu alan partinin başkanına hükümet kurma yetkisinin verildiğini. Zaten biz siyaset deneyimimizde tecrübemizle buradaki herkes üç aşağı beş yukarı biliyor. Şimdi sorum şu: Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem, başka bir sistemden bahsediyorsun, farkı nedir? Bunu bizim anlayacağımız dilde bizimle paylaşır mısınız?

Prof. Dr. Serap Yazıcı

Teşekkürler sorunuz için. Öncelikle bu programı düzenleyen, emeği geçen herkese, Metin Bey’e ve sayın belediye başkanımıza teşekkür ederek başlamak istiyorum. Doğru

sordunuz Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem acaba parlamenter sistemden farklı bir şey mi? İki şekilde cevaplayayım. Birincisi Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem, aslında bizim anayasa hukuku literatüründe rasyonelleştirilmiş parlamenter sistem dediğimiz sisteme tekabül ediyor. Tabii diyeceksiniz o zaman rasyonelleştirilmiş parlamenter sistem nedir? Rasyonelleştirilmiş parlamenter sistem parlamentarizmin doğası gereği karşılaşması muhtemel birtakım kilitlenme ve tıkanmaları çözecek mekanizmaları getiren bir sistemdir. Birinci oturumda açıklandı bu. Örneğin parlamenter hükümet sistemini karşılaşması en muhtemel sorulardan biri, hükümet istikrarsızlığı olabilir. Hangi hallerde, eğer gensoru önergesi tamamen partizan saiklerle verilirse ve sadece hükümeti yok etme saiki ile verilirse ve sonuç doğurursa, o zaman haliyle hükümet istikrarsızlığı doğacaktır. İşte Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem, dediğimiz sistemde bu gensoru mekanizması böylesine keyfi verilmesini önleyecek yapıcı prensip koyuyor, mekanizması var. Birinci oturumda açıklandı. Dolayısıyla bu gensoru önergesini verenler hükümeti düşürmek için eğer yeni başbakan adayını da nitelikli çoğunlukla tespit edememişlerse o zaman o önerge doğru sonuç doğurmayacaktır.

HİÇBİR ZAMAN TÜRKİYE GERÇEK BİR HUKUK DEVLETİ OLAMADI

Yani çok basit tanımıyla yıkmakta birleşen parlamento çoğunluğu, hükümeti yenisini kurmakta birleşemiyorsa, o zaman mevcudu yıkamayacaktır. İşte bu parlamenter sistemi güçlendiren önemli bir özelliklerden biridir. Gene hükümetin kuruluşu sırasında, basit çoğunluk kuralına uyulması hükümeti düşürmeye yönelik diğer denetim mekanizmaları, mesela meclis soruşturması gibi mekanizma-

ların işletilmesi de nitelikli çoğunluk kuralının uygulanması parlamentarizmi güçlendirmekte. Ama burada müsaadeniz olursa, bir iki detaya daha değinmek istiyorum. Şimdi Türkiye aslında 1961 Anayasası'ndan itibaren hukuk devleti olduğunu deklare etmiş bir anayasa düzenine sahiptir. 1982 Anayasası'nda da bu tekrarlanmış durumda. Ama ne yazık ki hiçbir zaman Türkiye gerçek bir hukuk devleti olmadı. Özellikle 15 Temmuz darbe teşebbüsünün bastırılmasının ardından ilan edilen olağanüstü hal rejimi döneminde, anayasa öylesine açık bir biçimde ihlal edildi ki ve insanlar mağdur edildi ki, gerçek bir hukuksuzluk rejimi ortaya çıktı. Zaten Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi de bu hukuksuzluğu kurumsallaştırmak için icat edilmiş bir sistem oldu. Bu sistem için de cumhurbaşkanının elinde sadece yürütmenin tamamı toplanmış değil, aynı zamanda yasama üzerinde kontrol yetkisi var. Birinci oturumda belirtildi.

Ne yazık ki yargı cihazının tamamına hükmedecek bir güce sahip. Tabi nasıl diyeceksiniz; en önemlisi şöyle bildiğiniz gibi hâkim ve savcıların özlük hakları güvence altına alan mekanizmalara ihtiyacımız var. Bunlardan en önemlisi hâkim ve savcılarının özlük hakkı konusunda karar verecek organların özerk olabilmesi. Yani bizim hâkimler ve savcılar kurulu dediğimiz kurul. Şimdi ilginç bir biçimde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilirken yargıyı düzenleyen anayasa hükmüne bağımsızlığın yanında tarafsızlık ibaresi eklendi ve kamuoyu zannedildi ki yargı daha da güçlenecek.

Oysa tam aksi oldu, neden çünkü onüç kişiden kurulu hâkimler ve savcılar kurulunun altı üyesini sayın cumhurbaşkanı doğrudan doğruya seçebilmekte. Yedi üyesinin de meclisteki cumhur bloğu seçmekte. Yani sözün kısası Türkiye'de binlerce hâkimin ve savcının kaderini belirle-

yen bu kurulun bütün üyeleri Cumhuriyet Bloğu tarafından böyle belirlenmekte. Böyle olduğu için hâkimler ve savcılar, anayasa ve kanunların kendilerine emrettiği görevleri yerine getirirken maalesef bağımsız hareket edememekte. Kendilerini atayan ve azledecek olan iradenin emir ve talimatlarına açık hale gelmekte. Hâlbuki Sayın Kabaş, anayasamızın 138. maddesinde diyor ki hâkim ve savcılar bağımsızdırlar. Anayasaya kanunlara ve hukuka vicdanı kanaatları ve görev kararları, ama maalesef Türkiye’de böyle olamıyor. Daha önemlisi maalesef uzun bir süreden beri hukuksuzluğu yaşıyor. Evvelce sulh ceza hâkimlikleri vardı. Sulh ceza mahkemeleri vardı. Bunlar tutuklama kararlarını verirler ve bir itiraz mekanizması işler. Otomatik tutukluluğa hükmedilebilmesi için sulh ceza hâkimliği kuruldu ve gerçekten bu hâkimler tutukluluğa hüküm veriyor. Hâlbuki bir hukuk devletinde tutukluluk istisnadır. Ancak sanığın hakkında ceza davası açılan sanığın kaçma riski varsa veya delilleri karartma riski varsa o zaman tutukluluğa hükmedilir. Hâlbuki biz kamuoyunda tanınan isimlerin tutukluluk süreçlerinden biliyoruz. Haklarında hüküm verilmiyor ama yıllarca tutuklu olarak özgürlüklerinden mahrum kılıyorlar ve bu yollarda üstelik Türkiye Avrupa insan hakları sözleşmesinin ilgili hükümlerini ihlal etmiş oluyor. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını ihlal etmiş oluyor. Dolayısıyla neyi güçlendireceğiz? Yargıyı gerçek anlamda tarafsız ve bağımsız bir organ yapmak üzere gerekli tedbirleri alacağız. Bu hâkim ve savcıların özlük hakları konusunda karar verecek organları bağımsız hale getireceğiz.

Türkiye’nin de üyesi olduğu Avrupa Konseyi’nin iki yan kuruluşu, Venedik Komisyonu ve Avrupa Konseyi Yargıçlar Kurulunun kararlarına uygun olarak yeniden tasarlanacak. Bir kere Sayın Erkek’in belirttiği savcılar kurulu ve

hâkimler kurulu birbirinden ayrılacak ve her iki organın üyelerine Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne yetki tanyacak şekilde, ama nitelikli çoğunluk kuralıyla seçecekleri biçimde yeniden oluşturulacak. Bu çok önemli bu kurullara demokratik meşruiyet kazandırılacak. Keza bu hâkimler ve savcılar kurulu özerklik kazandıktan sonra, yargıtay üyelerinin seçiminde bu kurul yetkili kılınacak, böylece temiz mahkemesi daha bağımsız bir organ haline gelecek. Danıştayın üyelerinin dörtte üç üyelerini yeni bu kurul seçecek. Dörtte birini Türkiye Büyük Millet Meclisi nitelikli çoğunlukla seçecek ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı Savcısı ve vekilini gene sözü geçen bu kurul seçecek. Bunlar hep yargıyı bağımsız hale getirecek.

Sedef Kabaş

Peki bu noktada şunu sorabilir miyim hocam? Gerçekten kulağa çok hoş gelen şeyler. Mesela demokrasi diyoruz, parlamenter sistem diyoruz, tarafsız yargı diyoruz, ama mevcutta bir sistem var. Bu mevcut sistemde yargının birçok kadrosu yani yargıtay, sayıştay, danıştay, hâkimler ve savcılar kurulu artık yüksek dediğimiz onun üstüne hiçbir şey olamaz. Dolayısıyla hâkimler savcılar kurulu falan derken, şimdi oradaki temel sorunlardan biri defalarca haber yaptığımız için, kamuda çok yakından takip ettiği için soracağım. Şimdi velev ki siz geldiniz, inşallah geldiniz iktidara. Orada mevcut kadrolar ve onlar aslında tarafsız olmadığı için oradalar. Şimdi tarafsız olmadığı için orada olan yargı mensupları, savcılar, hâkimler siz şimdi diyorsunuz ki biz size karışmayacağız, tarafsız olacaksınız. Ama onlar zaten taraf oldukları için oraya gelmiş. Mesela ilerleyen süreçte karşımıza bir sorun olarak çıkar mı, bir ikincisi parlamento da şimdi bugün kamuoyu yoklamaları bütün krize rağmen AKP öyle ya da böyle birinci parti

ya da ikinci parti. Belki seçime yakın ikinci parti. Ama %25'in altında bir oy erimesi öngörülüyor. Dolayısıyla parlamentoda milletvekili olacak. Cumhurbaşkanlığına kaybetse bile MHP'nin de %7 barajını geçtiğini düşünecek olursanız; DEVA, Gelecek, Demokrat Parti %3 üçlük bir baraj yok şu anda, giremezse ve parlamentoda mecliste hala AKP diyelim ki , İYİ Parti ve CHP ittifak yaptı. Hükümeti kuruyor, ama hemen AK Parti ve hemen orada bir AK Parti kadrosu olacak milletvekilleriyle. Yani demokrasi bugüne kadar araç olarak kullanmışların eline bir daha parlamentoya demokratik bir işleyiş ikram ettiğinizde ve tabi ki aynı şekilde yargıda bir tarafsızlık ikram ettiğinizde, tabi şeytanın avukatlığını yapıyorum şu anda. Bunun risklerini dikkate alıyor musunuz? Yine demokrasinin nimetlerinden yararlanarak bu aslında demokrasiyi hediye etme yönündeki güzel çalışmalarınız ölçüsünde, Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemde delik açma ihtimallerini dikkate alıyor musunuz?

Prof. Dr. Serap Yazıcı

Evet, şimdi öncelikle şunu söyleyeyim. Bizim amacımız hem parlamentoda çoğunluğu elde edebilmek, hem cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazanabilmek. Bunu başarmamız halinde, zaten Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem mutabakat metninin gereği olan anayasa ve yasal reformlaraları yürürlüğe koyabileceğiz. Neden? Çünkü bahsettiğimiz reformların çok önemli bir bölümü anayasa değişikliği gerektiriyor. Anayasanın yasama yürütme ve yargı bölümlerinde hatta hak ve hürriyetleri ile ilgili düzenlemeler değişiklik gerektiriyor. Anayasamızın 175. maddesini dikkate aldığımızda bu değişikliği yapabilmek için minimum 360 milletvekili çıkarmak mecburiyetindeyiz. Bunu çıkaramadığımız takdirde zaten bu projenin gerektirdiği

anayasal reformu yapmamız mümkün değil. O nedenle biz inanıyoruz ortak paydamız olan hukuk devleti demokrasi değerleri Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem mutabakat metninin gereği olan bütün öneriler, kamuoyu tarafından öğrenildiğinde, anlaşıldığında bizim önerimiz destek görecektir ve zaten Cumhur Bloğu'nun yıllardır izlediği politikalarda, bezmiş olan seçmen kitlesi oy tercihini bizlerden yana yapacaktır. Bunu başaramazsak zaten bu değişikliği yapmamız mümkün değil.

Sedef Kabaş

Aslında bakın öğleden itibaren konuşulanı şuna bağladım. Eğer kamuoyu çok güçlü bir destek vermezse Millet İttifakı'na, yani büyük bir farkla destek vermezse, buradaki konuştuklarımız her şey geçersiz olacak.

Prof. Dr. Serap Yazıcı

Kesinlikle birinci oturumda Sayın Yeneroğlu, çok doğru olarak ifade etti. Günümüzde şu an için ne zaman yapılacağından emin olmadığımız bir seçim var. Ama o seçim adil ve eşit esasına dayanan bir seçim değil. Neden değil? Çünkü bütün medyaya gelişim imkânları Cumhur Bloğu'nun elinde bizler vatandaşlarla ancak bu şekilde salon toplantıları ile birebir temas edebiliyoruz. Öte yandan Cumhur bloğu elindeki imkânı sürekli kötüye kullanmak suretiyle yarış daha da adaletsiz hale getiriyor. 6 Nisan'da yürürlüğe giren seçim mevzuatında değişiklik yapan hükümler zaten yarışın adaletini ortadan kaldırdı. Ama bir de biliyorsunuz şu an parlamentoda dezenformasyon yasası var. Bu gene ifade hürriyetimizi gerçekleri halka iletme şansımızı zayıflatmak için ortadan, kaldırmak için düzenlenmiş bir metin. Dolayısıyla biz vatandaşlardan sorumlu yurttaşlar

olarak, bütün süreci dikkatle takip etmelerini ve mutlaka ve mutlaka sandığa gitmelerini mutlaka bir tercih yapmalarını rica ediyoruz. Ben yirmi beş yıla yakın bir süre anayasa hukuku dersi verdim. Siyaset bilimi dersi verdim ve her zaman öğrencilerime şunu söyledim. Sizin protesto yaptığınız düşüncesi ile oy kullanmamanızın hiç kimseye bir faydası yok. Oy kullanmamak demek, kötü bir yönetime süreklilik kazandırmak demek. Eğer şimdi şikâyetçiyse mutlaka oy kullanacağız ve seçimin namusu seçim güvenliğidir. Eğer bu sistemi değiştirmek daha mutlu, daha adil, daha müreffeh bir Türkiye'ye kavuşmak istiyorsak, biz bütün seçmenlerden bize destek olmalarını talep ediyoruz. Aramızdan kime oy verirlerse versinler, hepimizin muradı aynı. Hepimiz demokrasiyi, hukuk devleti, insan haklarını hâkim kılmak istiyoruz. Ama hem oy versinler, hem de sandığın namusuna sahip olsunlar. Tek başımıza değil, hep beraber hareket edelim.

Sedef Kabaş

Çok güzel ifade ettiniz Sayın Yazıcı. Adil, şeffaf güvenilir bir seçim olmayacak. Bunu Muharrem Bey de çok güzel birinci panelde dile getirdi. Değerli katılımcılarımız da ifade etti. Siz de ifade ettiniz. Zaten siz de farkındasınız, herkes farkında, bunu yaşıyor. Gerçekten kıran kırana bir seçime gidiyoruz. Her şey olabilir. her yol mubah gibi düşünün. Tedbirimizi ona göre almalıyız. Bu noktada bir seçim kanunu var. Az çok derken, detaylarını haberlerden okumuşsunuzdur. En basitinden söyleyeyim mesela adaylardan bir tanesi olan mevcut cumhurbaşkanı seçim yasaklarından muaf, bu ne kadar adil bir seçim olabilir. Diyelim ki iki aday var. Bir tanesi seçim yasaklarından sorumlu oluyor, diğeri o seçim yasaklarından muaf, buna da demokrasi diyorsunuz. Şimdi dün akşam itibarıyla bu

sosyal medya yasası diye kamuoyunda bilinen ve dezenformasyon, yalan, halkı galeyana getirme, kamu barışını bozma gibi çok muğlak ifadelerle kelimenin tam anlamı bizlerin sizi sosyal medya üzerinden haberdar etmesi, gerçekleri paylaşmasını engelleyecek ve bizim yazdıklarımızı kendi kafalarına göre dezenformasyon diye etiketleyecek, altını çiziyorum. Bakın para cezası değil, ısrarla bir yıl ila üç yıl arasında hapis cezasıyla cezalandırılmak üzere bir yasa geçiriyorlar. Dün Utku Çakır Özer ile görüştüm. CHP milletvekili canlı yayından Tele1’de bağlantı kurdum. Son gelişmeleri anlatmak için şunu ifade etti, AK Parti tarafı iktidar ısrar etti diyor. İsrar etti dünyada örneği yok sana diyecekler ki mesela ben diyeceğim ki daha önce ekonomik kriz var. Dolar on lirayı geçecek dediğim için yargıldım ben. Bugün olsa yine hapisle cezalandırılacağım. Çünkü yalan haberle suçlandım. Piyasayı spekülatif hareketlerle manipüle etmekle suçlandım. Ekonomik darbeye teşebbüsle suçlandım. İddialar böyle yani şimdi diyor ki, Sayın Utku Çakır Özer, görüşmeler müzakere ediliyor. Para cezası değil ısrar ediyorlar ki hapis cezası olacak. Bu şartlarla gidiliyor seçime. Dolayısıyla Sayın Prof. Dr. Bahadır Erdem’e yeni zor bir soruyla devam edeceğim. Ve diyeceğim ki, siz bu sosyal medya yasası diye geçirilen, ama kamuoyunda artık sansür olarak kabul gören, hem seçim kanununa yönelik görüşlerinizi paylaşırsanız, bu yeni düzenlemeye yönelik hani, direk hapse yönelik bir cezalandırma metoduyla aslında bizi susturmaya değil, sizi susturmaya ve gerçekleri öğrenmeye, sorma zamanı olmaya niyetlenen bu iktidara karşı, ne gibi bir çalışma ya da önlem düşünüyorsunuz?

Prof. Dr. Bahadır Erdem

İlk oturuma katılamadım değerli başkanlardan ve sizlerden özür diliyorum. Sayın genel başkanımızla progra-

mımız vardı. Daha önce de söylemiştim. Onun için maalesef daha sonra arada geldim. Şimdi çok teşekkür ediyorum. Bizleri bir araya getiren, bütün organizasyonu yapan hepimizi saygıyla sevgiyle selamlıyorum. Şimdi sevgili Sedef Hanım, her dönemi bir önceki dönem hazırlar. Yani 2002 yılındaki AK Parti iktidarının kurduğu yönetimi bir önceki dönem hazırladı. Şimdi de, bu tek adam rejimi. Şu her şeyin tek bir kişinin dudağına bağlandığı, iktidarın yargı üzerinde olabilecek her türlü baskıyı kurduğu rejim. İktidarın basın üzerine her türlü kurduğu, basının neredeyse %90'ını kendi eline geçirdiği rejimde, bu adil olmayan bir rejim. Bu, hukukun olmadığı, insan hakları, fikir ve özgürlüğünün olmadığı rejim. Basın özgürlüğünün olmadığı bu rejimde, değerli dinleyiciler hep birlikte, bir arada seçimden sonra kazanacağımız dönemi hazırlıyoruz. Bakın bu zalim rejim, seçimden sonra demokrasinin geleceği. Seçimden sonra hukukun üstün olacağı, seçimden sonra kuvvetler ayrılığı olacağı, seçimden sonra insanların birbirlerini dinleyeceği, kimsenin fikrinden dolayı korkmayacağı, haklarını özgürce kullanacağı, yargının bağımsız olacağı rejimin yani dönemi, hukuk dönemini bu dönem hazırlıyor. Bu yirmi yıl biraz evvel arada bir seyircimiz bana, bir hanımefendi, çok korkuyorum dedi. "Biriniz bir şey yaparsanız! Yanlış bir şey söyleyeceksiniz!" diye. Bu insanlar şöyle, bu insanlar böyle, siz aman şöyle dikkatli olun. Çok haklısınız ama biz çok dikkatliyiz zaten. Bakın biz, bizi ne bir araya getirdi sizce? Altılı bu masa dediğimiz, amacı demokrasi olan, amacı kuvvetler ayrılığı olan, amacı yeneden hukukun üstün olacağı bir Türkiye'nin yeniden yaşayacağı bu dönemi, bu siyasi partilerini bir araya getirdi. Bu yirmi yıldan beri öğrendiklerimiz bize yapılan zulüm, evet siyasi partiler kanunu olabilecek şekilde, kendi lehine değiştiriyorlar. Evet, bir yıldan üç yıla kadar sosyal med-

ya yı da şu anda baskı altına alarak hem vatandaşın kendisini bir tweet atacak bir Instagram'da post paylaşacak, Facebook'ta bir fikrini paylaşacak. Sadece vatandaşın onun dışında özgür medya dediğiniz ne? Bütün medya eğer AKP'nin elinde olursa. Cumhur İttifakı'nın elinde olursa, geriye kalan bütün muhalif fikirler, yalan olmayan gerçekler de ancak ve ancak Türkiye vatandaşlarımıza sosyal medya eliyle, sosyal medya gazeteciliği var. Bugün Sedef Hanım'ın YouTube kanalı var. Bugün bütün gazeteciler neredeyse takip ettiğimiz ya da fikir insanı olarak beğendiğiniz insanların kanalları var. Neden bu var? Çünkü bu rejim bize bunu öğretti. Bakın haklısınız, her türlü şey yapacaklar. Ama korkmayın, kesinlikle ne ederlerse etsinler, bu seçim güvenle yapılacak. Bu seçim, kesinlikle ve kesinlikle hem cumhurbaşkanı, hem milletvekili seçimini bizler kazanacağız. Bundan en ufak bir şüpheniz olmaz. Bakın altılı masa, seçim güvenliği masası kurdu. Seçim güvenliği grubu niye her bir ilçenin seçim sandığına o seçimdeki oylar namusunu koruyacak. Kendi aramızdan ne yapıyoruz? Görevli arkadaşlarımızı seçiyoruz. Yani çok haklısınız. Onlar her türlü zalimliği yapıyorlar. Bizi korkutmak için yapıyorlar. Ama biz de öğrendik. Biz de demokrasiye sahip çıkmayı öğrendik. Unutmayın demokraside ancak hak eden milletlere geliyor. Arkadaşlar, bizim de bunu hak etmemiz lazım. Biz bunu fazlasıyla hak ediyoruz. Onun için hiç korkmayın. Soruyu soran hanımefendiye, sakın korkmayın, satranç oynar gibi hamleleri düşünüyoruz. Emin olun bakın emin olun! Hem sayın genel başkanlar, hem onların kurmayları olarak. Altında onlarla çalışanlar, bizler ve tabii il ve ilçelerimiz dâhil, inanın ağızımızdan çıkabilecek her kelime olabilir. İnsanlık hali onu söyleyebilir. Yanlış bir şey çıkabilir. Hemen onu ne yapıyoruz? Telafi etmeye çalışıyoruz. Birbirimizi kırmamaya çalışıyoruz. Birbirimi-

zin değerlerine önem veriyoruz. Niye ortak bir hedefimiz var? Yeniden bu ülkede demokrasiyi inşa etmek, bakın altı siyasi partinin tabi ki siyasi fikirleri farklı olabilir. Bambaşka tarihçeleri olan, bambaşka kadroları olan ve farklı siyasi şeylere, fikirlere inanmış olan siyasi partiler olabiliriz. Ama ortak bir paydamız var. O ortak paydamız da hukukun üstünlüğü.

Değerli arkadaşlar, bu hukukun üstünlüğünden, bu yeniden Türkiye'ye kuvvetler ayrılığın gelmesinden yeniden bu ülkede meclisin güçlü olmasından, özgür bir basın olmasında vatandaşın hiçbir şeyden korkmadan, bir suç işlemediği müddetçe, özgürce huzurla yaşamasından, bizim ortak paydamız o kadar değerli ki, biz farklı fikirlerimiz varsa onları şimdilik bir tarafa bırakıp koyuyoruz. Çünkü onlar bugün için ikincil. Bugün için önemli olan yeniden hukuku tesis etmek. Evet, siyasi partiler kanununu, seçim kanunu değiştirdiler. İl ve ilçelerdeki görevli olan hâkimleri nasıl seçileceğini değiştirdiler. Hepiniz bunun neden olduğunu biliyorsunuz. Biliyoruz zalim bir yönetim tarafından yönetiliyoruz. Biliyoruz ama emin olun, bakın belki bu zalimlik bu hukuksuzluk bize çok şey öğretti.

KAMU DÜZENİNİ, DAHA DÜNYA ÇÖZEMEDİ

Sonunda hiçbir zaman zalimler kazanmaz. Bunu size söyleyeyim. sonunda hep birlikte kazanırız. Arkadaşlar, bunu bir kere bilin. Biz buna inandığımız için bir aradayız. Sosyal medya öyle kavramlar ki, kamu düzenini bütün hukukçular bilir. Burada baro başkanı var. Yanımda değerli anayasa hukukçusu profesör değerli hocamız var. Bütün hocalar var. Hukukçular var. Bütün herkes bilir. Kamu düzenini, daha dünya çözemedi. Öyle bir kavramdır ki, dönem-

den döneme değişir. Ülkeden ülkeye değişir. Bir haberin kamu düzenine aykırı olacağı, bir vatandaşın attığı tweetin kamu düzenine, güvenliğine aykırı olacağı ya da yalan haber. Bugün enflasyon yüzde yetmiş dersiniz doğru haber, ama bağımsız kuruluşu yüzde yüz yetmiş deseniz yalan haber! Bunun hangisi yalan? TÜİK dese yalan olmaz bu kadar basit. Dolayısıyla hangisi yalan, buna kim karar verecek? Biz de dikkatli olacağız. Kusura bakmayın hepimiz dikkatli olacağız. Yani yazarçizerler de dikkatli olacak. Vatandaşlar da dikkatli olacak. Hep birlikte akılla kazanacağız. Bakın bu seçimlere giderken herkesten rica ediyorum. Lütfen, lütfen duygularımızdan ziyade aklımızla, hukukla yaptığımız her işi neye yarıyor. Neye yaramayacağına çok dikkat ederek hareket edelim. Burada vatandaşın da bir görevi var. Bunu sizden rica ediyorum. Bir hukuk hocası olarak ben iki yıllık siyasetçiyim. iki yıl bile olmadı. Ama otuz seneden beri İstanbul Hukuk Fakültesi'ndeyim. Sizden bir hukukçu olarak rica ediyorum. Ne olur vatandaşım en önce, lütfen aklımızla hareket edelim. Bu çok kıymetli, çünkü, biz altı siyasi parti bir araya geldik ve Türkiye'yi yeniden hukuka kavuşturmak için elimizden gelen her şeyi yapıyoruz ve yapacağız. Yapmaya devam edeceğiz. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem'e geçiş dönemi dediğinizde burada iki şeyi birbirinden ayırmamız gerekiyor. Bir bugün seçim oldu kazandık. Ama neye göre kazandık arkadaşlar? Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne göre kazandık. Mevcut sisteme göre kazandık. Ama bizim şu kararımız var. Parlamenter sistemine geçiş gününe kadar altı siyasi partinin genel başkanları ve kurumsal kimliklerinin verdiği bir şey var. O döneme kadar da fiilen parlamenter sistem gibi yöneteceğiz bu ülkeyi, bu mümkün. Yani cumhurbaşkanı kararlarıyla bunu yapmanız mümkün. Verdiğiniz oylarla biz Üç yüz altmışı bulmak zorundayız. Referanduma gideceğiz

zaten. Üç yüz altmışı bulacağız, ama bulduğumuz zaman vatandaş bize zaten düşündüğünü söylüyor olacak. Biz referandumda da zaten parlamenter sisteme geçmeyi size onay vereceğiz diyecek vatandaş.

Sedef Kabaş

Bir dakika, referanduma gidecek misiniz, gitmeyecek misiniz? Önceki panelde herhangi bir seçim öngörmediniz.

Prof. Dr. Bahadır Erdem

Seçim başka bir şey. Anayasa değişikliği dört yüz milletvekilliğine kavuştuğunuz zaman parlamentoda çoğunluk olarak anayasayı millete sormadan, referanduma gitmeden, değiştirme hakkınız var. Üç yüz altmış milletvekiliniz varsa anayasayı meclis olarak değiştirdiniz, ama yine Anayasamız diyor ki bunun geçerli olabilmesi için vatandaşa giderek referandum da sormanız lazım. Herkesin anlayacağı şekilde net bunları ifade etmek gerektiği için altını çiziyorum.

Evet, şimdi üç yüz altmış milletvekili çıkarmadık, yüz elli dokuz çıkardık. Biz şunu yapmayacağız. Oh ne güzel, oh ne kadar güzel. Şimdi biz kusura bakmayın ey millet, vatandaşlar bakın üç yüz altmış'ı çıkaramadık. Dolayısıyla biz Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile bu ülkeyi yine anayasaya ve demokrasiye aykırı olarak yönetmeyeceğiz. Biz böyle değiliz, biz onlar gibi değiliz. Biz vatandaşa söz veriyoruz. Bu vatandaşa bizim sözümüz. Bu ülkeye yeniden demokrasiyi getireceğiz. Getirmek için söz veriyoruz. Dolayısıyla biz onun için diyoruz ki anayasayı değiştireceğiniz, o güne kadar da fiili olarak parlamenter sisteme mümkün olduğu kadar benzeterek, bu ülkeyi yöneteceğiz.

Sedef Kabaş

Sayın Erdem, bu çok önemli. Kamuoyunda şöyle bir niyet oldu. Ben belediye başkanına oyu vereyim. Ama parti meclisinde diğer partiye oy vereyim. Bunu büyükşehir belediyelerinde yaşadık ve ciddi bir tıkanıklık oluyor. Yine aynı şey olabilir mi? Yani cumhurbaşkanına oy vereyim, yine gideyim eski partime oy vereyim. Belki bunun iletişimini de kurmanız lazım, kamuoyuyla. Eğer böyle bir tercih kullanırsa yani cumhurbaşkanı adayıyla mecliste çoğunluğu olan parti, oy vereceği parti aynı olmadığı takdirde, benzer tıkanıklıkları parlamentoda yaşama riskiniz var.

Prof. Dr. Bahadır Erdem

Bakın cumhurbaşkanı seçtiğimiz zaman, bir kere şimdiki anayasaya göre bütün Türkiye'yi yönetme hakkına sahibiz. Cumhurbaşkanı adayımız da İnşallah zaten kazancak adayımız ve bu ülkeyi demokrasi ile yönetecek. Hukuka göre yönetecekleri, sizlere önceden zaten söz veriyoruz. Adayımız olacak zaten biz bunu bekliyoruz. Cumhurbaşkanı seçtik ama mecliste üç yüz altmış'ı bulamadık. Üç yüz elli de kaldık. Düşünün bu sistem kimin için getirildi sevgili arkadaşlarım. Bu sistem, Sayın Kılıçdaroğlu, Sayın Akşener, Sayın Davutoğlu, Sayın altı partinin genel başkanları veya herhangi bir muhalif lider, herhangi bir kişi için mi getirildi. Bu sistem sadece her şeyi canının istediği gibi hiç denetlenmeden ülkeyi yönetsin diye, bakın ne diyor biliyor musunuz Sayın Cumhurbaşkanı? ATV'ye verdiği bir programda anlatıyor. Referandum öncesi biz ülkeyi anonim şirket gibi yöneteceğiz, diyor. Ülke anonim şirket gibi yönetilir mi? yönettiğiniz anonim şirketi gördük. Ülkeyi batma noktasına getirdiniz. Babanızın malı mı, bu

miras mı kaldı? Bu ülke size. Şimdi bakın cumhurbaşkanı dolayısıyla eğer Millet İttifakı adayı cumhurbaşkanı olduğunda zannediyor musunuz ki, ama üç yüz elli milletvekili çıkardık, sadece AK Parti, koşa koşa hani söz vermişsiniz, hadi bak yine parlamenter sisteme geçelim diyecekler. Onlar bize koşacaklar. Buna eminim, emin olun. Ama biz ilkeler üzerinden giden insanlarız. Eğer demokrasi istiyorsak: demokrasinin kuralları birdir, demokrasi bir paket programdır. Yani sonuna kadar işletirsiniz. Biz bu ülkeyi arkadaşlar hep birlikte kuvvetler ayrılığının olduğu bir rejime bir yönetime getireceğiz. Ona göre bu ülkeyi yeniden hepimiz hep beraber yeşerteceğiz. Dolayısıyla onlar işine geldiği için bize koşacaklar.

Sedef Kabaş

Cumhurbaşkanı sizden olursa ve parlamento da AKP birinci parti olursa ne yapacaksınız?

Prof. Dr. Bahadır Erdem

Cumhurbaşkanı bizde olursa ve parlamento çoğunluğu onlar da olursa, yine de sistem cumhurbaşkanlığı. Biz güçlü yönetim hakkı ve seçilmiş cumhurbaşkanında olacak diyoruz. Dolayısıyla biz yine ülkeyi demokrasi ile yönetmek isteyeceğiz. Ama bu demek değil ki bakın anlattık, dedik ki bu Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi en büyük kaos. Zaten cumhurbaşkanı bir partiden millet çoğunluğunu mecliste almazsa, o zaman bu büyük bir kaos getirecektir. Evet, bunlar bize zor bir dönemi getirecek. Biz bütün bu zorluklara zaten hazırlanıyoruz. Bu senaryolara hazırlanıyoruz ve en önemlisi şuna inanıyoruz. Sizlerin isteği ile biz bir araya geldik. Millet talebi bizi bir araya getirdi. Ve sizlerin gücüyle sizlerin oylarıyla biz Cumhurbaşkanlığı Sistemi'ni

de cumhurbaşkanını da kazanacağız.

Aynı zamanda parlamento da çoğunluğu da elde edeceğiz. Seçimleri güvenle yapacağız. Hiçbir surette bunlara pabucu bırakmayacağız. Buna emin olabilirsiniz.

Sedef Kabaş

Çok güzel, yani sonuçtan şunu çıkarmamız gerekirse, gerçekten çok güçlü bir kamuoyunun desteğine ihtiyacınız var. Parlamento da çok güçlü bir 360 Milletvekili, gönül ister ki 400 olsun. Aksi takdirde işiniz zor. Eğer güçlü bir kamuoyu desteği alınmazsa seçimlerde ve fark yaratacak bir şekilde iktidar değişikliği olmazsa, o zaman zor. Bir kere bunun altını çizelim. Burada kamuoyuna halka seçmene sizlere çok büyük görevler düşüyor. İkincisi de büyükşehir belediyelerinde İzmir’de, Ankara’da yaşanan problemlerin devlette, yani iktidarda yaşandığı ve içinde cumhurbaşkanının kim olduğu ile parlamentodaki çoğunluğunun hangi partide olduğu çok önemli. Yani bu ikisi paralel gidiyorsa o zaman arzu edilen, burada demokratik açılımların gerçekleştirilmesi. Pratikte uygulanması mümkün olacak. Daha kolay olacak. Peki devam edelim şimdi. Saadet Partisi Genel Başkan yardımcısı Av. Bülent Kaya ile devam edelim. Şimdi siz kamu yönetimi üzerine çalışıyorsunuz. En temel sorulardan bir tanesi, en temel kaygılardan bir tanesi şu olarak karşımıza çıkıyor. Bu liyakat meselesi, şimdi güçlü devlet demek, güçlü kurum demek, kurumların içini boşaltıyorsanız aslında devlete düşmanlık yapıyorsunuz demektir. Siz liyakati bir kenara bırakarak, mülakat sistemi ile hiç niteliği olmayan niteliksiz, sadece bir yancı ya da partizanlıkla birilerini seçiyorsanız, öyle kadrolarla doldurduğunuz kurumların aslında içini boşaltmış oluyor-

sunuz. Temel sorulardan bir tanesi bu. Liyakati yok etmek için mülakat sistemi getirdiler. Bu konuda çalışmanız nedir? Kamu yönetimine nasıl daha şeffaf bir yönetim olabilir. Tabi kadın sayısı da çok az deniliyor. Kamu yönetiminde özellikle Saadet Partisi'ne sormak istiyorum. Kamu yönetiminde, mecliste, yerel yönetimde, kadınların sayısı çok az. Saadet Partisi'nin bu konudaki görüşü nedir? İstanbul sözleşmesi şu an yok hükmünde gibi algılanılıyor. Fiili bir durum yaratılıyor. Tek bir imza ile tek bir kişinin, tek bir gecede İstanbul sözleşmesini hukuken iptal etmesi mümkün değildir. Baro başkanımız burada varken, hukukçularımız burada varken, bunu söylemek bana düşmez. Ama hal böyle ama bunu yaparak fiili bir durum oluşturuluyor ve malum kişi Saadet Partisi'nin İstanbul sözleşmesi kamuda yerelde mecliste kadın sayısının artırılması temsili yetin artması ve liyakat ile ilgili görüşü nedir?

İKTİDARLAR İŞ BAŞINDAYKEN SORGULANIP DENETLENMELİ

Av. Bülent Kaya

Çok teşekkür ederim. Önce bu güzel programı düzenleyen Kent Kültürü ve Demokrasi Derneği Başkanı Metin Bey ve kıymeti yönetimine teşekkür ederim. Yine mensubu olduğum İstanbul barosunun çok kıymetli başkanı şahsım, bütün toplum kuruluşlarına, kıymetli yöneticilerini saygılarımla selamlıyorum.

Konumuzun başlığı “Niçin Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem?” olduğu için ben müsaadenizle bir iki madde içinde değerlendirip sorularınıza gelmek istiyorum. Şimdi otoriter sistemlerle demokratik sistemleri birbirinden ayıran temel özelliklerden bir tanesi demokratik sistemlerde iktidarların henüz iktidardayken sorgulanıp yargı-

lanabiliyor olmasıdır. Mesela bir Mısır örneğini, bir Saddam örneğini, bir Kaddafi örneğini, bir Güney Amerika Cumhuriyeti ya da Orta Asya'daki başka otoriter rejimleri incelediğimiz zaman, mevcut iktidarlar devrilmeden onların ortaya koyduğu yıkımlar onların yaptığı yanlış işlerin sorgulanması imkânının söz konusu olmadığını görüyoruz. Oysa demokratik sistemlerde iktidarlar iş başındayken, henüz güç ellerindeyken, demokratik sistemlerin koyduğu araçlarla feodal ve onlara tanınan fonksiyonlarla iktidarların hem yanlış işler yapmalarının önüne geçmek, hem de yanlış bir iş yapmışsa henüz iktidardayken iş başında sorgulanıp denetlenebiliyor olmasıdır. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem de yapmak istediğimiz işlerden bir tanesi iktidarlarını iktidar gücünü elinde bulundururken de denetlenip sorgulanabilmelerine imkân sağlamaktır. Dolayısıyla Bu da üç türlü bir denetim olur. Seçimde yapılan denetim, bir sandıktaki denetim. Bir siyasal denetimdir. Aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisinin yaptığı bir parlamento denetimi söz konusu. Bir de bağımsız yargının iş başında bulunan gerek kamu yöneticileri, gerekse iktidar mensuplarını, yargılayabilmesi. Yanlış işlerin hesaplarının sorulabilmesidir. Güçlendirilmiş Parlamenter Sisteminin birinci özelliğinin bu olduğunu düşünüyoruz. Bir de denge ve denetim açısından parlamenter sisteme getirilen eleştirilerden bir tanesi, kuvvetlerin yumuşak ayırımından bahsedildiği için, iktidarı elinde bulunduran kişidir. Aynı zamanda meclise de hükmettiği için acaba denge ve denetlemenin ilkeleri lehine yani yürütme erki lehine bozulma ihtimali söz konusu olabilir mi? Burada da sizin, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin rolü fonksiyonu tanıdığınız araçlar. Yetkililerin tanımlanması önem arz ediyor. Elbette Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bazı yetkileri yasama yetkileri gibi, bütçe yetkisi gibi ka-

rar oluşturabilmek için sayısal bir çoğunluğa ihtiyaç hisseder. Ama Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin tek görevi karar oluşturacak sayısal çoğunluğu değil. Aynı zamanda sorgulama, müzakere etme, kamuoyu oluşturma ve denetleme gibi özelliklere de sahiptir. Türkiye Büyük Millet Meclisi dolayısıyla bu fonksiyonlarını kullanırken, sayısal çoğunluğa ihtiyaç hissetmeden hatta muhalefet partileri lehine pozitif bir ayrımcılık tanıyarak, onların bu araçları kullanıp iktidarı denetleme imkânları sağlaması gerekiyor.

Bu kuvvetlerin yumuşak ayrılmasından dolayı iktidarların meclisi kilitleme imkânı da ortadan kaldırılabilebilir. Dolayısıyla bizim Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem de iktidarların henüz iktidardayken sorgulanma imkânı yanında, yapmak istediğimiz bir şey de denge ve denetimle ilgili sayısal çoğunluğa dayanmayan meclis yetkilerini ve araçları sağlamaktır. Mesela mutabakat metnimizdeki kesin hesap komisyonu bütçe komisyonu birbirinden ayrılıp kesin hesap komisyon başkanının muhalefet partisinden biri olması da o komisyonun sağlıklı bir şekilde çalışmasına imkân sağlamaktır. Kamu yönetimi sadece benim çalışmadığı, altı partinin birlikte çalıştığı metnin bir parçasıydı. Daha doğrusu. Bir de bu program Saadet Parti'nin bir programı değil. Altı partinin bir demokrasi kültürü içerisinde uzlaştığı ortak bir programdır. Bu Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemde bir mutabakat metni bu altı partinin her birisinin imzası olduğu gibi saadet partisinden de imzası var. Bu Metin artık sadece Cumhuriyet Halk Partisi, Saadet Partisi, İYİ Parti, Gelecek Partisi, DEVA ve Demokrat Parti'sinin değil. Hepimizin ve inşallah yapılacak seçimden sonra bu milletin metni haline gelecek bu yönüyle bu metin Saadet Partisi'nin bir metni değil. Ama Saadet Partisi'ne yönelik İstanbul Sözleşmesi üzerin-

den sorduğunuz soru kapsamında bir değerlendirmede bulunmam gerekirse salt İstanbul sözleşmesi için söylemiyorum. Yani aramıza bazı duvarlar örülüyor. Altı parti bir araya geldiğimizde de belki altı partinin seçmenleri veya mensupları arasında bu duvarlar örüldüğü için birbirimizi anlamama noktasında bazı tedirginliklerimiz vardı. Benim şahsi kanaatim bu İstanbul sözleşmesi sorunu, Kürt meselesi sorunu, dine sağlanan özgürlük acaba farklı yerlere evilmesi gibi bir şey söz konusu olabilir mi? Ya da laiklik uygulamalarının dini özgürlük alanlarının sınırlaması söz konusu olabilir mi? Ya da temel hak ve hürriyetlere tanıdığımız geniş imkânların özgürlük güvenlik dengesinde acaba kamu düzenini bozma gibi bir risk olabilir mi? Bütün bunları gidermenin bazı yolları olması lazım. Bunlarla ilgili Saadet Partisi'nin bizim inandığımız üç ilke var. Bir, birbirimizi anlamak zorundayız. İki, birbirimizin kaygılarını gidermek zorundayız. Üç, ortak paydalarda buluşarak toptancı bir yaklaşımla ya tamamen evet, ya da tamamen reddetmemek durumundayız. Bu konuları müzakere etmeye dediğim gibi birbirimizi anlamaya birbirimizin kaygılarını gidermeye ve ortak bir payda da buluşmak gibi bir mecburiyetimiz var.

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ

Dolayısıyla İstanbul sözleşmesi örneğine gelecek olursak. Bugün burada İstanbul sözleşmesine karşı olmak veya taraftar olmaktan ziyade toplumun belli bir kesiminde İstanbul sözleşmesinin yürürlükten kaldırılmasına dair ciddi endişeler varsa bu endişelerin giderilmesi lazım. Yine toplumun belli bir kesiminde İstanbul sözleşmesinin uygulanmasından dolayı belli alanlarda kaygılar varsa bu kaygı-

larını yersiz olduğuna inanıyorsak bu kaygıların gidermek durumundayız. Meselelere bu şekilde yaklaştığımız zaman birbirimizi suçlamadan, birbirimizin arasına duvarlar örmeden birbirimizin alanlarına girmeden sağlıklı bir kamu görevi tesis edebiliriz. Dolayısıyla birbirimizin hassasiyetlerimizi anlamamız, birbirimizin kaygıları gidermemiz ve en önemlisi de birbirimizden emin olarak bir kamu düzeni inşa etmemiz lazım. Demokrasi dediğiniz şey de tam da bu. Birbirimizden emin olarak birlikte yaşayabilmek kültürünü inşa edebilirsek bence birbirimize anlatamayacağımız hiçbir sorunumuz ve birbirimizin kaygımızın olmadığını düşünüyorum. Meseleye bu ilkeler üzerinden yaklaşırsak, birçok sorunlu konuyu görme ve çözebileceğimize ben şahsen inanıyorum. Bu konudaki samimi düşüncem ve partimizin de düşüncesi budur. Bunu da özellikle ifade etmek isterim.

ÖTEKİSİ OLMAYAN 85 MİLYONLUK BİR ÜLKEYİ İNŞA EDEBİLMEK

Kamu yönetimine gelecek olursak, bugün maalesef kamu yönetiminin kapalı bir devreyle tıpkı bir parti devleti gibi kamunun yönetildiği, liyakat ve eşitlikten ziyade geçmişte partimizin hangi il ve ilçe örgütünde yer aldı; yine hangi dönemde bizim eski milletvekilimizdi; ya da kamunun neresinde bunu görevlendirirsek muhalif olup da başka partilere gitmeyebilir, kaygısıyla kamu görevlilerin seçildiğini maalesef üzüyoruz. Dolayısıyla kamu görevlilerindeki bu liyakat ve eşitlik ilkesinde, bütün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının dini, mezhebi ve etnik kimlikleri ne olursa olsun, kamu tarafından tanımlanmış belirlenebilen şartları taşıyan herkesin kamuda rahatlıkla yer alabileceği, mülakat uygulamasına son verilerek, özellikle yazılı bir sınav sistemi içerisinde en yüksek puan-

dan başlayarak kamuda yer aldığı bir sistemi inşa etmek zorundayız. Geçmiş dönemlerde de ötekisi olan bir devlet vardı. Bugün de ötekisi olan bir devlet var. Bizim sağlamamız gereken ötekisi olmayan seksen beş milyonluk bir ülkeyi inşa edebilmek. Bunu da yapabiliyorsak, bunu objektif şartlara bağlamamız lazım.

MÜLAKATIN KEYFİ DEĞİL BİLİMSEL VE OBJEKTİF OLMASI LAZIM

Bazı mesleklerin elbette özelliği itibarıyla mülakatlara ihtiyaç hissettiğini de kabul etmek durumundayız. Ama o zaman o mülakatın da keyfi değil, gerçekten bilimsel ve objektif olduğunu ortaya koymamız lazım. Mülakatı niye yapıyoruz. Bize yakın olan kişilere daha yüksek puan, yazılıdaki düşük puanı telafi etmek değil mi? Değil ki o meslek grubunu akademik, psikoloji telaffuz birçok husus, beden dili bunların tamamını artırabiliriz. Bu özellikleri biz tespit edebilmek için yani yazılı sınavla tespit edemediğimiz bazı kriterleri tespit edebilmek için mülakat yapılıyor. O halde bu mülakatın da yargı denetimine tabi olması lazım. İdarenin her türlü işleminin yargı denetimine tabi olması gibi, dolayısıyla bu mülakatların soruları abuk sabuk olmamasını temin etmek gerekiyor. Bu sorulara verilen cevapların da o mülakatı yapan kişiler tarafından subjektif olarak değerlendirilmemesi için bir yazılı sınav sisteminde olduğu gibi bunu da özellikle kayıt altına alıp itiraz edildiğinde yargının önüne getirmemiz lazım diye düşünüyoruz. Yine yolsuzlukla etkin mücadele, salt kamunun yapacağı bir şey değil. Bir toplumsal farkındalık oluşturmak lazım.

Sedef Kabaş

Kadının yönetim kapsamında olduğu için cevaplamak istedim.

KADIN VE ERKEK EŞİTLİĞİNİ SAĞLAMAK

Av. Bülent Kaya

Yine kamu yönetiminde bizim kadın ve erkek eşitliğini sağlamak açısından önce hak eden bütün kadınları sadece kadın olduğu için ayrımcılığa tabi tutulabilmeye yönelik uygulama ortadan kaldırmamız lazım. Bir kadın sadece kadın olduğu için olması da aynı zamanda o kadının kişiliğine bir hakarettir. Ama yeterliliğe sahip olan bir kadının da erkek egemen olmamız bir toplum hasebiyle önünün kesilmesi de eşitliğe aykırı olduğunu düşünüyorum. Elbette bir kadın mücadelesinde kadın haklarının geri bırakıldığı toplumlarda bazı pozitif ayrımcılık tanınarak o kadın erkek eşitsizliğini giderme ile ilgili birçok tedbirler alınmasının gerektiğinin farkındayız. Dolayısıyla biz kamuda olsun, bürokraside olsun, mecliste olsun, kadın erkek eşitliğini sağlama ile ilgili bir prensip kararına vardık. Dediğim gibi kadın haklarının geri düşürüldüğü toplumda nasıl bazı pozitif uygulamalarla bu eşitsizliği süratle gidermek gerekiyorsa, onunla ilgili uygulamaları daha pozitif hale getirmek. Bunun pratikte uygulamanın iki yolu var. Bir iktidar olduğunuz zaman kamu yöneticisi olarak yapacağımız işler. Biz de diyoruz ki eğer Sayın Cumhurbaşkanı gibi haziran'da iş başında olup haziran'da seçime gidebiliyorsak bugün elinizde yetki var. Bugün niye yapmıyorsunuz. Sorusunu sorma hakkınız var. Biz iktidara geldiğimizde, meclis çoğunluğunu elde ettiğimizde, yapacağımız işleri anlattığımız için bunlar iktidar olduğumuz zaman kamu otoriterlerini yapması gereken işler. Meclis çoğunluğunu

elde ettiğimiz zaman, yasama faaliyeti olarak yapacağımız işler. Onun işi olduğu için bu konular bizim taahhüdümüz. Meclis çoğunluğunu elde edip iktidara geldiğimiz zaman, savuşturursak elbette bir kadın olarak, bunun takipçisi olmak bütün kadınlar gibi sizin de hakkınız.

Prof. Dr. Serap Yazıcı

Kadın meselesi ile ilgili, kadın hakları konusunda şu anda altılı masa siyasi partiler alt komisyonu olarak, Anayasa ve yasalar reformlar üzerinde çalışıyoruz. Henüz Anayasa hükümleri ile ilgili çalışmamızı tamamlamadık. Yargı bir bölümüne geldik. Yargı bölümünü ele alırsak, çok büyük ihtimalle orada hâkimler ve savcılar kurulunun anayasa yargısının oluşumunda kadınlarla ilgili bir düzenleme olacak. Sayın Erkek ve Yeneroğlu ile her halde aynı düşünüyoruz. Ben burada kendi partimin çalışmasını öne çıkarmak istemiyorum. Adaleti ve dengeyi bozmamak için. Ama o noktaya geldiğimizde bunları formüle edeceğiz zaten şöyle bir husus var. Siyasal söylem geçtiğinde kadınların Türkiye’de yaşama koşulları da değişecek. Elbette bu reformları yapacağız. Ben İstanbul sözleşmesini anayasaya aykırı bularak sonra erdirilmesi konusunda buradaki anayasaya aykırılığını ilk kamuoyuna açıklayan kişi oldum. Twitterda dava açtım, şahsım adına. Danıştay kanun sözcüsü, savcısı da benim görüşüm önünde mütala verdi ve daha sonra aynı yönde kararlar verildi. Mücadelemizi sonuna kadar sürdüreceğiz. Elbette bütün kadınlar altılı masaya güvenebilirler. Zaten mutabakat metinde bu var. Kadına karşı şiddetin önlenmesi kadınların ekonomik siyasi sosyal hayatın, hukuki hayatın her boyutunda eşit olarak temsil edilmesi yönünde ifadeler var.

Sedef Kabaş

Şimdi ben yine kamuoyundan çok gelen bir soruyu yönelteceğim. Üç değerli katılımcı panelistimize, ardından sizin değerli sorunlarınıza yer vermeye çalışacağım. Şimdi en temel sorunlardan bir tanesi şu: Genel bir kaygı bu. Yolsuzluklar meselesi zaten Sayın Kaya da buna başlamıştı derseniz sizden başlarız Bülent Bey. Çok temel bir soru hep soruluyor. Bu beşli çete, yağma düzeni, bütün bu talan, hırsızlıklar bunların hesabı sorulacak mı, yoksa yapının yanında kar kalacak mı? Çünkü devri sabık sözünü özellikle kullanıyor. Hâlbuki bakıyorum siyasetçiler bundan biraz imtina ediyor yani devri sabık kullanmak istemiyorlar. Yani nasıl bir bakış açısı tabii ki bunu bugünden bir şey yapamazsınız ama bu altılı masanın niyeti nedir? Bu konudaki yol haritası nedir? Bu çok sık karşımıza çıkan temel bir soru. Sayın Kaya buyurun.

Av. Bülent Kaya

Sayın Cumhurbaşkanı hükümet sistemini tanıtırken bir A.Ş. gibi daha doğru yöneteceğiz gibi söyledi. Ben de keşke anonim şirket gibi yönetseydi diyorum. Bugün cirosu veya büyüklüğü marka değeri bir milyar doların üzerinde olan her anonim şirket patronun kendi kafasına göre yönettiği bir şirket olmaktan çok, adeta patron şirketi olmaktan çıkmış şirketlerdir. Bağımsız denetim kuruluşları tarafından denetleniyor. Muhasebe teknikleri açısından uluslararası kriterlere göre hareket ediyorlar. Bir yatırım yapacakları zaman bir fizibilite, çalışmasıyla örneğin işte bir market perakende sektöründe olan bir firma olduğunu düşünelim. İlgili saha görevlileri gidip market açmak istenen yerin nüfus potansiyelini satın alma gücüne, trafik durumunu benzeri özellikle rapor edip, burada bir market açılabilir. Ya da

açılmaz raporu veriyorlar. Açılmaz raporuna rağmen şirketin patronu ben arabayla geçerken bu caddeyi çok beğendim. Hadi buraya bir market açalım diyemez, demez. Kendi şirketinin menfaatini düşündüğü için. Biz büyüklüğü trilyonları geçen bir ülkeden bahsediyoruz. Bütçesi açısından söylüyorum. Milyar dolarları geçen bir ülkeden bahsediyoruz. Ama uçaktan geçerken havalimanını buraya yapalım. Karayolundan geçerken köprüyü buraya yapalım. Millet bahçesini çok beğendim. Atatürk Havalimanı'nı millet bahçesine dönüştürelim, diye ülkeyi yöneten bir iktidar var. Karşımızda dolayısıyla bu şekilde yönettiğiniz bir ülkede, yetkiler de merkezîleşirse, elbette yolsuzlukla etkin bir mücadelenin olması mümkün değil. Çünkü kamuya ait bir metrekarelik bir arazinin bile kiralanabilmesi için Sayın Cumhurbaşkanının imzasına ihtiyaç hissediyorsunuz ve onun izni olmadan hiçbir kamu ihalesini yapamıyorsunuz.

KAMU İHALE YASASINDA OBJEKTİF KRİTERLER GETİRMEMİZ LAZIM

İlk önce yetkilerin merkezden alınıp dağıtılması gerekiyor. Yolsuzlukla etkin bir mücadele için. Bir diğer husus da toplumsal farkındalık. Yani hepimiz buradayız dışarı çıktığımızda herhangi bir hırsız elini cebimize attığı zaman hemen tepki gösteriyoruz. Ama toplanan vergiler hepimizin parası ve her gün cebimize el atarak o paralar götürülüyor. Hiçbirimiz elbette toplum da saygınlık ve sorumluluk sahibi vatandaşlarımızı tenzih ederek söylüyorum. Hiçbirimiz bir tepki ortaya koymuyoruz. Geçenlerde esprili bir şekilde bahsedildiği biri yoldan birini çeviriyor. Sökül paralarını diyor. Adam diyor ki ben iktidara mensubum. O zaman sökül paralarımızı, diyor. İktidar mensupları bizim paralarımızı kendi paraları gibi kullandığı yerde, bir toplum-

sal farkındalık oluşturmamız gerekiyor. Bunun zamanda eğitim ve kültür işi olduğunu da bilmemiz gerekiyor.

Yine kamu ihale yasasında objektif kriterler getirmemiz lazım. Şimdi yeni havalimanı için söylüyorum; 2019-2020 ve 2021 kira gelirlerinin 2040'tan sonraki bir tarihe ertelendiğini duyuyoruz. Herhangi bir vatandaşın vergi borcunu en çok iki ay ya da üç ay ertelerken kendi müteahhitte olan ve milyar dolarları kazanan bir şirketin kamuya ödemesi gereken bin küsur milyar euro'nun yirmi sene sonrasına öteleyebiliyor. Bu bizim paramız, bizden habersiz bu parayı öteleyebiliyor. Dolayısıyla bu kamu ihale yasasında sadece ihaleyi vermekle değil, ihale öncesi rekabet koşullarının oluşmadığını, ihale oluştuktan sonra onun şeffaf bir şekilde yürütülüp yürütülmediğini ve yine ihalenin gerçekleşmesi sırasında kamu tarafından bir takım imtiyazların tanınıp tanınmadığını, yine güncel bir örnek olarak söylüyorum. İstanbul Havalimanı yapı ihalesi yapılırken, zemin etüdü ile ilgili kırk beş santimlik bir eğim bir milyar euro'luk bir farkı vardı. İhale yapıldıktan sonra ondan vazgeçildi. Eğer şayet o bir milyarlık eğim olmasa başka şirketler de teklif verebilirdi. Yine Altay tanklarıyla ilgili ihalesi, BMC ihalesinde Altay tanklarla ilgili tank palet fabrikası ücretsiz olarak bir gruba tahsis edilmesi bir örnektir. Şimdi siz bir maliyet hesabı yapıyorsunuz. Benim bu tankı üretebilmem için şu kadar maliyet yapmam lazım. Dolayısıyla birim fiyatının üstüne onu ekliyorsunuz. Ama bir başka firma iktidara yakın olduğu için, nasıl olsa ben bir ihaleyi alırken bana bu fabrikaya ücretsiz olarak tahsis edecekti, ben o birim maliyeti dikkate almayayım. Olmayan teklifi veriyorsunuz. O firma on beş lira teklif vermek zorunda kalıyor. Çünkü kamu ihaleleri sadece iktidara yakın olanlara ve kendini iktidardan kolaylık gösterilen kişilere veriliyorsa orada etkin bir yolsuzlukla mücadeleden bahset-

menin mümkün olmadığını ifade etmek için bu detayları söylemek istedim.

İNSANLARIN GÖRÜŞLERİNİ SİZLERLE PAYLAŞMASI İÇİN ALTILI MASANIN BİR PLATFORMU VAR MI?

Sedef Kabaş

Bahadır Bey size de sorayım, Serap Hanım size de sorayım burada sorular var. Bu arada şunun da altını çizmek istiyorum. Benim Twitter hesabıma yüzlerce soru geldi. beş-yüzü aşkın soru geldi. Ben onları altılı masa ile paylaşmak istiyorum, bu vatandaşlarımızın sorularını. Altılı masanın bir platformu var mı? Kamuya açık size soru sorabileceğim platformunuz mevcut mu? Bir adres mevcut mu? Ben de en azından beş yüz soru var. Sizlerle paylaşmak istiyorum.

Eğer siz Güçlendirilmiş bir Parlamenter Sistem ön görüyorsanız; önce güçlü vatandaşın sizinle iletişim kurmasına müsaade etmeniz lazım. Ben bu soruların çok kıymetli olduğunu düşünüyorum. Dolayısı ile bunlarda bir çıkarımda bulunalım. Sizin için de uygunsa bir platform oluşturalım. Bir hecbek oluşturalım. İnsanlar görüşlerini sizlerle paylaşsınlar, sosyal medya üzerinden. Sorularını sorsunlar ve belki o sorular zaten sizin çalışmalarınızda da aslında rehberlik niteliği de taşıyacaktır eminim. Şimdi bu sorunun bir devamı olarak, bundan sonra için şeffaf bir sistem olabilir.

Eşit şartlarda objektif ihaleler açılabilir. İşte kamu ihale yasası yüz otuz dört kez değiştirildi. Ben ikiyüze yakın

diyecektim. Yüz doksan dört kere değişmiş. Yani bunları bundan sonra yapmayabilirsiniz. Bunu ön görüyorsunuz. Sorunun bir bölümü şuydu. Temel soru şu, yapanın yanına kar kalacak mı, hesap sorulacak mı, bu konuda biraz çekin-ce var mı? Yoksa hayır, biz belli bir dirayetle hareket ede-ceğiz. Kim yanlış yaptıysa kim, ihaleye fesat karıştırdıysa, kim çaldıysa, çırpıtıysa bu ülkenin malını, mülkünü millet-tin rızkını yağmaladıysa biz bunlardan hesap soracağız, diyebiliyor musunuz?

“DEVİRİ SABIK” İNTİKAM DEMEK

Prof. Dr. Bahadır Erdem

Tabi diyoruz. Çünkü bütün vatandaşların beklentisi bu. Bütün huzursuzlukların, haksızlıkların, ne yapılmışsa önüne geçilmesi. Yapılanların da cezalandırılması. Ama biz bunu yaparken demin siz dediniz ki devri sabık, intikam demek. Zaten bu ülke vakti zamanında devri sabıklardan çok çekti. Aslında AKP'nin yirmi yıldan beri biraz ilk yedi sekiz yıldan sonra güçlendikten sonra şu son on, on bir, on iki yıldır yaptığı da aslında kendilerine göre bir devri sabık.

CUMHURİYETİN KURUCU DEĞERLERİNDEN KORKUYORLAR

Yani cumhuriyetin bütün değerlerini aslında de-ğiş-tirmek istiyorlar. Cumhuriyetin kurucu değerlerinden korkuyorlar. Yani düşünebiliyor musunuz ki, Kayseri'de bir gençlik festivali oluyor. Bütün sosyal medya hatırlar-sanız paylaştı ve bütün bir meydan üniversite gençliğiyle dolu, “Mustafa Kemal Paşa Marşı” nı söyledi, diye bir sonraki ODTÜ şenliğinde DJ değiştiriyorlar.

Arkadaşlar: “Mustafa Kemal Paşa yaşa” lafından niye korkuyorsunuz? “Yani Gazi Mustafa Kemal Atatürk sizi niye korkutuyor?” diye sorarlar. Bu arada niye korkuyorlar? Çünkü Cumhuriyetin kurucu değerleri ve fikirleri bu milletin içinde yaşadığı ve Türkiye Cumhuriyeti ilelebet baki kalacağı için ve Türkiye Cumhuriyeti ilelebet baki kalacağı sözünün altında da demokrasi olduğu için, cumhuriyetin ilkeleri kurucu değerler olduğu için korkuyorlar.

Şimdi biz, devri sabık intikamla devlet yönetilmez. İntikamla adalet sağlanmaz, intikamla yargı da olmaz, ama hiçbir hukuksuzluk, haksızlık, ihaleye fesat karıştırma efendim devletin parasına, maliyeye zarar verme, devleti 2035'e kadar dolar üzerinden euro üzerinden, bu vatandaşın cebinden hakkı olan paraları beş tane müteahhitte veren ihaleler, aynı zamanda kişisel olarak yapılan hiçbir hukuksuzluğu, zaten eğer yargılamazsak, sonuna kadar takip etmezsek, biz hukuku ve demokrasiyi işletmiyoruz demektir. Bunların tabi ki sonuna kadar ne yapacağız, gideceğiz. Bakın biliyor musunuz, AKP'li ve Cumhur İttifakı'nın propagandalarından bir tanesi de devletten altı yüz lira, yedi yüz lira sosyal yardım alan vatandaşa bile ne diyorlar, biliyor musunuz? Bunlar var ya bunlar, iktidara geldiklerinde senin engelli olan çocuğundan, sana verdiğimiz parayı vermeyecekler. Bunlar var ya bunlar, işte sana yapılan şu yardımı sana vermeyecekler. Siz bunları babanızın evinden mi getirdiniz. Devletin parasından veriyorsunuz. Devlet bakidir, devamlılık ister. Hiç sosyal devlet anlayışı ilkesiyle yönetimi olan bir devleti hukuka demokrasiye vatandaşa eşit iş, eşit aş, eşit şekilde davranma mecburiyetinde olan bir iktidar, sosyal yardıma gerçekten ihtiyacı olan vatandaşından keser mi? Sosyal yardım, böyle bir şey olabilir mi? Devri sabık lafları biz intikam alacağız lafları,

biraz evvel söyledim başlangıcında dedim ki ne olur duygularımızı seçime kadar bir tarafa bırakalım. Ne olur ağzımızdan çıkan kelimelere dikkatli seçelim. Çünkü muhalif olan, seçmen zaten ne yapıyor, kime oy vereceğini biliyor. Demokrasi istiyor. Ama bu milletin bir vicdanı var. Millet vicdanı denilen şey gerçektir arkadaşlar. O millet vicdanı sadece muhalefet seçmeninde işlemeyecek. Önümüzdeki seçimlerde millet vicdanı esas AK Parti'ye bu güne kadar oy vermiş veren seçmenleri değiştirecek. Çünkü yapılan haksızlık, hukuksuzluk. Yapılan çalma, yapılan talan artık saklanamıyor. Zaten saklamak gibi bir dertleri de yok. Bunu o kadar büyük bir fütursuzlukla yapıyorlar ki, o kadar hakları olduklarını düşünüyorlar ki, kendilerini devlet zannediyorlar. Hadi oradan yahu, o devlet bakidir. Ama iktidarlar vatandaşın lehine çalıştığı zaman devam eder. Çalışmıyorsa da ilk seçimde gider. Bunlar da geldikleri gibi gidecekler. Bu kadar basit, ama eğer biz akıllıca hareket etmezsek işte istediğimiz oranda ne yapamayız seçmene kendimizi bu ülkeyi adaletle yöneteceğimize inandıramayız. Hâlbuki bizim vazifemiz bu, herkese adil davranacağız. Bana oy veren seçmen, bana oy vermeyen seçmen diye ayırmayacağız. Yani Edebalı'nın sözünü hatırlayın “Bundan sonra bey sensin. Kızgınlık sana değil. Öfke sana değil.” İktidar olduktan sonra benim seçmenim efendim halis seçmen, diye ayırabilir mi? İşte onu yaparsanız o takdirde onlar gibi olursunuz. Hâlbuki bizim en büyük özelliğimiz, gerçekten bu ülkeye demokrasiyi getirmek. Hukuku getirmek. Adaleti getirmek olmalı ki, biz bunu başaracağız. Hep birlikte başaracağız. Buna inanıyorum.

Sedef Kabaş

Serap Hanım ekleme istersen birkaç şey, lütfen!

Prof. Dr. Serap Yazıcı

Ben sorunuzu biraz değiştirerek cevaplamak istiyorum. Biz hukuk devleti ve demokrasiyi güçlendireceğimizi ifade ettik. Demokratik kurumları güçlendireceğimizi ifade ettik. Demokrasinin olmazsa olmaz şartından biri kamu gücünü kullanmak. Bütün makamların kullandıkları yetkilerden dolayı hesap vermeleridir. Seçmene seçimler vasıtasıyla hesap verirler. Devletin diğer kurumlarına karşı örneğin yargı ile örneğin yasamaya karşı da oradan hesap vermekle yükümlüdür. Örneğin; kesin hesap kanunu dediğimiz kanun, hükümetin bir önceki yıl meclisten geçmiş olan bütçe kanununa uygun davranıp davranmadığını gösteren, bir denetim aracıdır. Onun hesap vermesini sağlamak. Dolayısıyla zaten bizim mutabakatımız da var. Kesin hesap komisyonunun olacağı ve onun başında da muhalefet liderinin olacağı. Dolayısıyla bunun bir hesap verme mekanizması haline geleceği. Şimdi hukuk devletinin araçlarının güçlendirildikçe zaten herkes hesap vermeye mecbur. Bunun için yeni bir anayasayı yapmaya yeni kanunlar çıkarmaya gerek yok. Ben birkaç örnek vereyim izninizle. Mesela bizim anayasamızın 137. maddesi diyor ki idare hiyerarşik düzen içinde hareket eder. Ve amirin memuruna verdiği emir, eğer kanunsuz bir emir ise; memur asla ona uymak zorunda değildir. Bunu amirine bildirir ve uymaz. Amir ısrar ederse ısrarını yazılı olarak tekrarlarsa buna uyduğu takdirde sorumluluk amirin olur. Ama verilen emir suç teşkil ediyorsa her durumda buna uyan memur bundan dolayı sorumluluk altındadır. Keza ceza kanunumuzun 257. maddesi, kamuoyunu zarara uğratmanın suç olduğunu düzenliyor. Dolayısıyla bahsettiğimiz yolsuzluklar ne şekilde işlenmiş fiillerse, netice itibariyle devleti zarara uğratmaktadır. Zaten

halihazırda yürürlükte olan yasa, yani Adalet ve Kalkınma Partisi çoğunluğunun kabul ettiği bir ceza kanunu hükümdür bu. Dolayısıyla elbette bir hukuk devletinde kimse- nin suç işleme hürriyeti yoktur. Herkes fiilinin hukuki ve cezayı sorumluluğunu taşır.

Sedef Kabaş

Çok teşekkür ediyorum. Şimdi birkaç çıkarımda bulunacağız. Öncelikle Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemin hayata geçirilebilmesi için halktan çok büyük bir destek görmemiz lazım. Belki de buna yönelik söylemler değiştirilmeli. Bize güç verin ki biz de Güçlendirilmiş Parlamenter Sistemi inşa edip demokrasimizi güçlendirelim gibi. Yani bunun farkındalığını bir kere kamuoyunda yaratmak lazım. Çünkü biraz önce tartıştığımız gibi, sadece cumhurbaşkanı değil meclisteki sayınız Millet İttifakı olarak konuşuyorum. Sayınızın ne olduğu da aslında bütün bu konuşmalarımızı pratiğe, gerçeğe dönüştürüp dönüştürmeyeceğimize rol oynayacağı için bu çok önemli bir söylem.

İkincisi burada bir sürü soru var. Bunları sizlerle paylaşacağım. Bugün çok fazla vaktimiz yok. Birkaç tanesine değineceğim. Dilerseniz yorumlarınızı özet halinde verirseniz, mesela şöyle bir şey olabilir. Bir platform kuralım dedik. Vatandaşların soruları mesela en çok sorulan yüz soru ve bunlar ortak paydada bir araya gelecektir. Eminim size yönelik olarak bir başka şey de iktidara geldiğiniz zaman, ilk yüz günde yapacaklarınız neler gibi. Yani bunlar çeşitli iletişim stratejileri belli sloganlar. Platformlar, sosyal medya üzerinden vatandaşla sizin aranızdaki o etkili iletişimi sürdürülebilir. İletişimi sağlayacak bir platformu ve dediğim gibi yüz soru. İşte ilk yüz gün gibi. Hani akılda kalacak nitelikte bütün bu çalışmalarınızı daha iyi anlatmak anla-

mında birkaç örnek olarak sunuyorum, hepinize. Değerlendirirseniz tabi sevinirim. Ama takdir size aittir. Şimdi birkaç soru yönelteceğim. Çok fazla süremiz yok. Ama en azından birkaç tanesini telaffuz etmiş olayım. Dediğim gibi sorularınız çok kıymetli. Bu soruları değerli genel başkan yardımcılarımıza ben emanet edeceğim. Hatta benim Twitter hesabımdaki soruları da kendilerine yönelteceğim. Çünkü hepsi bir birinden değerlidir. Mesela bir tanesi Sedef Hanım'ın ilk oturumdaki sorusu, yanıtız kalmıştı. Bu tabi seçim günü güvenliği ile ilgili, çok yüksek. Bu seçim adil olmayacak. Ama sizin çalışmalarınız çok daha etkili bir iletişimle kamuoyuyla paylaşılması gerekiyor. Anladığım kadarıyla. Mesela yine ne demiş Millet İttifakının aday meselesi. O konunun detayına girmeyeceğim. Kılıçdaroğlu aday olacak mı, olmayacak mı? Meselesini zaten siz biliyorsunuz. Yine ortak sorulardan bir tanesi de şu “Bu altılı masa neden sadece altı partiden oluşuyor? Bizim burada başka 7. parti, 8. parti özellikle HDP gibi ya da Zafer Partisi gibi diğer partileri de görme ihtimalimiz var mı, yok mu?” diye sorular var.

Mesela altılı masada neden CHP'nin dışından diğer beş parti, mimarlar odası önünde her gün gezi için yapılan nöbete katılmıyor gibi, bir soru var. Yine bakıyorum altılı masanın bir araya gelmesi umudumuzu artırmıştır. Fakat demokrasi diyorsak Cumhur İttifakına karşı diğer meclisteki sol partiler, İşçi Partisi, HDP gibi partiler neden yok? Şeklinde yine benzer bir soru gelmiş. Bunları mesela değerlendirip kamuoyuyla belki ortak bir yorum çerçevesinde paylaşabilirsiniz diye düşünüyorum. Mesela bu ülkenin aslı unsuru sayılan Romanlar; eğitim, sağlık, barınma, entegrasyon gibi konularda ciddi ayrımcılık yaşamakta. Mesela bununla ilgili Bahattin Turna'ya da bir soru yönelmiş.

EMEKLİLERİN SENDİKAL HAKKI

Biraz önce emeklilerin ilk oturumunda sormadığı bir soru vardı. Anayasamızın 90. maddesi gereğince bir hak olan “Emeklilerin sendikal hakkı teminat altına alınacak mı?” diye, bu dosyayı da size vereceğim. Bu emekli platformunun ortak bir sorusudur. Yine bakıyorum, haksız yere hapis yatanların haklarını savunmak.

LİYAKATSIZ DOLDURULAN KADROLAR NE OLACAK

Yeni kanunlaşacak sistem, yeni seçimle çoğunluğu alan parti mevcut sistemi değiştirmesi nasıl önlenecek. Aslında benim sorduğum parti şu an kamuoyu yoklamalarında 1. parti görünüyor. Yani bugün parlamenter sistem olsa, AK Parti'nin mecliste birinci parti olarak hükümeti kurma yetkisi var. Misal bununla ilgili kaygılar ve bununla ilgili bilgilendirmeler yapılabilir. Değişmiş tüm kurumlar ve yöneticiler aynen kalacak mı? Biraz önce bütün bu liyakatsizlik dikkate alınarak yani mülakatla kadrolar doldurulmuş. Biraz önce söylendi yargı da öyle işte. Diğer kamu kurumlarında, BDDK ne olacak. Merkez bankası ne olacak? Yani bunlarla ilgili yönetimde haksızlık yapmayalım. Bizde onlara adil davranalım derken. Daha önceki adaletsizliklerle ilgili ne gibi bir strateji izlenecek. Yani adaletsizlik yapılmışlara bir adalet zemini sunarak mı, bu bertaraf edilecek gibi sorular var. Ben onları tabi size yönelteceğim. Yani daha doğrusu vereceğim. Mesela kırk bin rütbeli asker değiştirildi. Balyoz, Ergenekon, FETÖ ile polisler bekçiler mülakatla alındı. Bu bir kaygı değil mi? Aynı şekilde Afganistan'dan gelen ergen tipler var. Biliyorsunuz onyedi ila otuzbeş yaş arası bunlar ağırlıklı olarak. Misal konusu var. Kılıçdaroğlu'nun gündeme getirdiği bununla ilgili

kaygular var. Tabii yine adil olmadığını söyleyeceğimiz, ifade ettiğimiz seçime yönelik olarak bir kaosu olur mu? Bu silahlanma meselesi ciddi. İşte bu bekçiler meselesi ya da Sadat meselesi gerçekten kamuoyunda bir endişeye sebep oluyor. Bunlar da dikkate alınması gereken sorular. Evet, son değerlendirmeleri alacağım. Çünkü bu soruları tek tek yanıtlamak mümkün değil. Ama bu sorular bana emanet edilmiş. Ben de size emanet edeceğim. Diğer beş yüz soruyu da sizlere emanet edeceğim. İnşallah bir platform kurulur ve orada da değerlendirilir, bu sorular diye düşünüyorum. Ve son cümlelerinizle mesajlarınızı da toparlayalım.

Prof. Dr. Bahadır Erdem

Şunu söylemek istiyorum. Biz gerçekten çalışıyoruz. Hem altı siyasi parti kendi içinde çalışıyor. Bütün kadrolar, ekonomi kadroları, hukuk kadroları ile eğitim kadrolarıyla aklınıza ne gelirse. Hem de altı siyasi parti bütün önemli konularda birlikte çalışıyor. Mesela merkez bankası, merkez bankasının ne şekilde yönetileceğini defaatle her birimiz tarafından söyleniyor. O vatandaş haklıdır. Endişesi var. Tekrar soruyor biz bunları açıklıyoruz. Daha yeni zaten ayın on üçünde ne yaptı? Ekonomi kurmayları açıklama yaptı. Aynı şekilde mesela RTÜK Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından üyeleri nitelikli çoğunlukla seçilecek. Bizim Anayasa ilkelerimizde var. Mesela gezi davası, yahut haklı olarak vatandaş bazı şeyleri duyuyor. Bazı şeyleri duymuyor. Ama mesela Sayın Meral Akşener'in herhalde gezideki yapılan haksızlıkları hapis cezası ile cezalandırılan Sayın Mücella Yapıcı'dan başlamak üzere, diğer bütün arkadaşların Can Atarlar ve diğerleri. Osman Kavala bunlar için yaptığı Türkiye Büyük Millet Meclisi güçlü grup konuşmasında, belki sayın dinleyicilerimiz biliyor. Demek ki bizler gerçekten çalışıyoruz ve de bu seçimlerde demok-

ratik yöntemle inşallah Cumhur İttifakı'nı seçmen, kendi oylarıyla iktidardan alacak. Ve Millet İttifakı'nın adayını cumhurbaşkanı olarak seçecek. Ve Millet İttifakı'nın milletvekili adaylarına da mecliste çoğunluk sağlayacak. Ama biz her ihtimale göre hep birlikte bütün senaryoları çalışıyoruz. Lütfen bu anlamda vatandaşlarımız bize güveninler. Biz size güveniyoruz. Biz sizin seçim sandıklarına gideceğinize güveniyoruz. Zaten yıllardır gidiyorsunuz. Bu ülkede oylarınızı zayi ettirmemek için nerede tatile mi gittiler, bayrama mı gittiler ne yaparlarsa yapsınlar. Yine de gidip o seçimde o sandığa oy atacağımıza güveniyorum. Siz de bizlere lütfen güvenin ki, sizin haklarınızı sonuna kadar koruyacağız. Hukuk çerçevesinde adalet çerçevesinde muhakkak ve muhakkak her haksızlığında sonuna kadar gideceğiz. Kimsenin de ahını hiçbir yerde bırakmayacağız. Bu milletin yirmi seneden beri çektiklerini ilk seçimlerde inşallah demokrasi ile hep birlikte bayram havası ile Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılını seçimlerde de kazanarak hep birlikte kutlayacağız arkadaşlar.

Prof. Dr. Serap Yazıcı

Şu anda Türkiye'nin en temel sorunu; biri adalet sorunu, diğeri ekonomik sorunlar. Aslında herkesin içinden geçen sorunlar. Çünkü eğer bir ülkede hukuk yoksa kişiler önlerini göremiyorlarsa, o zaman ekonomi de kötüye gitmeye mahkûm. Neden? Çünkü hem yerli yatırımcı, hem yabancı yatırımcı böyle bir ülkede kalmıyor. Doğal olarak sermayesini heba etmiyor ve kaçıp gidiyor. Türkiye'de de böyle oldu. Ekonomik krizin en hissedilir hale geldiği zamanın ne zaman olduğuna bakacak olursak, biliyorsunuz Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi 9 Temmuz 2018 itibarıyla tüm hükümleriyle yürürlüğe girdi. Türk parasına ilk devalüasyon Ağustos 2018 itibarıyla oldu. Yine para-

mız değer kaybetti. Hukuk devletinden uzaklaştık ve Aralık 2021 itibari ile dolar ve euro zirve yaptı. Bize bir şey söylüyor demek ki, yönetimdeki bilim esasına dayanan Cumhurbaşkanı Hükümet Sistemi ekonomik krizin temel sebeplerinden biri. Neden? Çünkü yönetim keyfilik esasına dayanıyor. Bakınız bütün dünya faizleri yükselterek enflasyonla mücadele etmeyi seçerken, biz yandaş medyayı ekonomi biliminin yerine aykırı davranmayı tercih ediyoruz. Ve bunu da marifet biliyoruz. O halde başta ekonomi bakımdan sorunlarımızı çözmek istiyoruz. Bunun çözümü bu hükümet sistemini tasfiye etmektir. Tabi aynı şekilde hukuksuzluğun ortadan kalkmasını istiyorsak, bunun da çözümü bu hükümet sisteminin tasfiyesinde. Bir emekli beyefendi soru sormuştu. Ben kendisine bir cevap vermek istiyorum. Şimdi emekliler, işçiler, memurlar, esnaf, yatırımcılar herkes fakirleşiyor. Aslında ama özellikle emekliler, işçiler ve memurlar yönünden bizim üzerinde durmamız gereken bir konu var. TÜİK bize enflasyon oranı açıklıyor ve ona bağlı olarak da emeklinin, işçinin, memurun aylıklarına artış uyguluyorlar. Şimdi eğer sizin TÜİK adını verdiğiniz kurum bağımsız değilse ve şeffaf değilse ve o bir merkezin talimatı ile hareket ediyorsa, gerçek dışı beyanda bulunuyorsa, haliyle bu çok geniş milyonları içine alan çalışanların da fakirleşmesi, maalesef kader haline geliyor. Haliyle bu kadere değiştirmek bizim elimizde. Artık bu denenmiş, sınanmış ve yorulmuş olanları tasfiye edip, size adaleti, refahı, huzuru ve mutluluğu vaat edenlere inanırsanız, bize el verirsiniz, hep birlikte ama tek başımıza değil, hep birlikte bütün bunları çözeriz. Biz kimseye cenneti vaat etmiyoruz. Çok gerçekçi açıklamalarda bulunuyoruz. Arkadaşlarım mülakattan şikâyetçiler. Çok haklı olarak liyakatin göz ardı edildiğini düşünüyorlar. Ben bunu kabul ediyorum ve bu sistem değişmeli. Bir

üniversite hocası olarak da dikkat çekmek istiyorum. Eğer bir ülkede serbest piyasa ekonomisi senin kuralları hukuk devletine uygun bir biçimde işliyorsa, eğer bir ülkede eğitim mekanizması, gençlerin yeteneklerini keşfederek, kendilerini değiştirecek tarzda tasarlanmışsa, AR-GE'ye önem veriliyorsa, o ülkede gençler iş için tek adres olarak kamu kurumlarını görmezler. Devlet memurluğunu tek bir hedef haline getirmezler. Bizim bütün gençlere vaadimiz şudur. Biz Türkiye'yi hukuk ile yöneteceğiz. Hukukla yönetilen bir ülke zenginleşecek. Biz Türkiye'de eğitim reformu yapacağız. Yükseköğretim kurumunu tasfiye edeceğimizi, onu bir koordinasyon kuruluna dönüştüreceğimizi söyledik. Biz gençlerimizi dar bir bakış açısına mahkûm etmeyeceğiz. Ama bunun için gençlerin bize güvenip destek vermesine her şeyden önce oy kullanmalarına ihtiyacımız var. Sorunu hep birlikte çözeceğiz. Teşekkürler.

Sedef Kabaş

Sayın Kaya sizin de son sözlerinizi alalım.

Av. Bülent Kaya

Ben de sadece süremiz sınırlı olduğu için, bunun bir parti yürüyüşü değil bir millet olarak birlikte çıktığımız bir yol olduğunu bilelim. Ve rekabetten ziyade işbirliği ve güç birliğini öne çıkaracağımız alanlar olduğunu bilelim. Farklılıklarımızla birlikte mücadele etmeyi başarırız, kazanımları da farklılıklarımızla birlikte paylaşabileceğimizi düşünüyorum. Hepinize saygılar.

Sedef Kabaş

Çok teşekkür ederiz, katılımlarınız için.

ETKİNLİK DAVETLERİ

TELGRAF MESAJLARI

Sayın Metin Ağırman

Nazik ve anlamlı davetiniz için çok teşekkür ederim. Düzenlemiş olduğunuz “Neden Güçlendirilmiş Parlamento Sistemi?” konulu panele daha önceden belirlenmiş toplantım nedeniyle katılamıyorum. Etkinliğinizin amacına ulaşması dilekleriyle, tüm katılımcılara selam ve saygılarımı sunar, başarılı çalışmalarınızın devamını dilerim.

Seyit Torun

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı
Ordu Milletvekili

Sayın Metin Ağırman

Düzenlemiş olduğunuz “Neden Güçlendirilmiş Parlamento Sistemi?” konulu panele önceden planlanan programım nedeniyle katılamıyorum. Davetiniz için teşekkür ederim. Önemli konuları ele aldığınız panelinizin başarılı ve üretken geçmesini dilerim. Size ve katılan tüm konuklara sevgilerimi, saygılarımı sunarım.

Ahmet Akın

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı
Balıkesir Milletvekili

Sayın Metin Ağırman

Kent Kültürü ve Demokrasi Derneği Başkanı Kent Kültürü ve Demokrasi Derneği'nizin düzenlemiş olduğu 'NEDEN GÜÇLENDİRİLMİŞ PARLAMENTER SİSTEM ?' konulu panelinize nazik davetiniz için teşekkür ederim. Tarihi daha önceden belirlenmiş programım nedeniyle çok arzu etme rağmen aranızda bulunamıyorum. Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem, "herkese iş ve herkese aş", "yolsuzluğun, yoksulluğun ve israfın sona ermesi", "Bağımsız ve tarafsız yargının; fikir ve ifade özgürlüğünün; din ve vicdan özgürlüğünün: can ve mal güvenliğinin önündeki tüm engelleri!" kaldırılması, "kimsenin ötekileştirilmediği, başta gençler olmak üzere bu ülkeye dair sözü olan herkesin özgürce konuşabildiği, özgürce eleştirebildiği ve özgürce yaşayabildiği bir dönemin başlangıcı" demektir. Bu amaç ve hedef doğrultusunda gerçekleştirdiğiniz panelin hazırlanmasında emeği geçen herkese ve tüm konuklara şahsınız nezdinde selam ve saygılar sunarım.

Ali ÖZTUNÇ

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Yardımcısı
Kahramanmaraş Milletvekili

Sayın Metin Ağırman

Nazik davetiniz için teşekkür ederim. Kent Kültürü ve Demokrasi Derneği tarafından düzenlenen CHP, İyi Parti, Saadet Partisi, Deva Partisi, Gelecek Partisi ve Demokrat Partisi genel başkan yardımcılarının konuşmacı olarak katılacağı “Neden Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem?” konulu panelimizin başarılı geçmesini şahsınızda tüm katılımcılara saygı ve sevgilerimle sunarım.

Bülent Kuşoğlu
CHP Genel Başkan Yardımcısı
Ankara Milletvekili

Sayın Başkanım,

Ülkelerin daha çağdaş ve demokratik hale gelmesinde önemli katkılarıyla sivil toplum içerisinde özgün bir yere sahip olan siz kıymetli demeklerimiz ile bir arada olabileceğimiz organizasyonlarda buluşmaktan her zaman mutluluk duyduğumuzu bilmenizi istiyor, 18 Haziran 2022 tarihinde gerçekleştirilecek “Neden Güçlendirilmiş Parlamenter Sistem?” konulu panele nazik davetinizden dolayı teşekkür ediyorum.

Bu vesile ile; büyüyerek, gelişerek ve dayanışarak gücürnüzün artacağı inancıyla, toplumsal bağlanmızı güçlendirmek, kamu yararına işbirliğimizi geliştirmek için derneklerimizin siz değerli temsilcileri ile her fırsatta iletişim köprüleri oluşturabileceğimiz ortak projelerde anlamlı etkinliklerde buluşabilmek dileğiyle programda emeği geçenlere teşekkür ediyor, kıymetli konuklarınıza şahsınızda en içten selam ve saygılarımı sunuyorum.

Av. Turan HANÇERLİ
Avcılar Belediye Başkanı

**PANELDEN
FOTOĞRAFLAR**

18 HAZİRAN 2022
**KARTAL BÜLENT
ECEVİT KÜLTÜRÜ
MERKEZİ**

Neden GÜÇLENDİRİLMİŞ PARLAMENTER SİSTEM?

www.kentkulturuvedemokrasidernegi.com
info@kentkulturuvedemokrasidernegi.com

Yukarı Mahalle Üsküdar Caddesi
Özel İdare İş Merkezi No:11 Kat:3 D/301 Kartal - İSTANBUL
T: 0 (216) 387-2505 F: 0 (216) 387-2506